

Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvoja

**OPERAČNÝ PROGRAM
VÝSKUM A INOVÁCIE**

Monitoring uplatňovania princípov SBAfE

Správa z kvantitatívneho prieskumu

Bratislava, 2019

Vydavateľ:
Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2019

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

OBSAH

Zoznam tabuliek.....	4
Zoznam grafov.....	4
ÚVOD.....	5
1 CHARAKTERISTIKA SKÚMANEJ VZORKY MSP	6
2 PODPORA PODNIKANIA – PRINCÍP 1	10
2.1 Hodnotenie podmienok na podnikanie	10
2.2 Externé podmienky s pozitívnym vplyvom na rozvoj podnikania	12
3 DRUHÁ ŠANCA – PRINCÍP 2	15
3.1 Hodnotenie podmienok pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu	15
3.2 Prekážky pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu	17
4 NAJSKÔR MYSLIEŤ V MALOM – PRINCÍP 3	21
4.1 Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k MSP	21
4.2 Hodnotenie vývoja administratívnej záťaže podnikania	23
5 ÚSTRETOVÁ VEREJNÁ SPRÁVA – PRINCÍP 4.....	25
5.1 Zlepšenie fungovania verejnej správy podľa jednotlivých oblastí	25
5.2 Hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej správy	29
6 ŠTÁTNA POMOC A VEREJNÉ OBSTARÁVANIE – PRINCÍP 5.....	31
6.1 Postavenie MSP voči veľkým podnikom v oblasti verejného obstarávania	31
6.2 Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov	33
7 PRÍSTUP K FINANCOVANIU – PRINCÍP 6.....	35
7.1 Zlepšenie prístupu k externým zdrojom financovania.....	35
7.2 Faktory ovplyvňujúce finančnú situáciu v podnikaní.....	37
8 JEDNOTNÝ TRH – PRINCÍP 7	41
8.1 Realizácia obchodných aktivít MSP v krajinách EÚ.....	41
8.2 Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory zahranično-obchodných aktivít v krajinách EÚ	43
9 ZRUČNOSTI A INOVÁCIE – PRINCÍP 8.....	45
9.1 Realizácia inovačných aktivít v podnikaní.....	45
9.2 Spokojnosť s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít	47
10 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE – PRINCÍP 9	49
10.1 Realizácia environmentálne zodpovedných opatrení v podnikaní	49
10.2 Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení ..	51
11 INTERNACIONALIZÁCIA – PRINCÍP 10.....	53
11.1 Realizácia obchodných aktivít MSP v krajinách mimo EÚ	53
11.2 Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory zahranično-obchodných aktivít mimo EÚ.....	55
METODIKA PRIESKUMU.....	56
ZHRNUTIE VÝSLEDKOV	57
DOTAZNÍK.....	59

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Oslovené MSP podľa sídla firmy – regionálna úroveň NUTS 3 (v %)	7
Tab. č. 2: Oslovené MSP podľa hlavného druhu ekonomickej činnosti (v %)	7
Tab. č. 3: Oslovené MSP podľa fázy životného cyklu firmy (v %)	8
Tab. č. 4: Oslovené MSP podľa dĺžky podnikania (v %)	8
Tab. č. 5: Vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku za posledných 12 mesiacov	11
Tab. č. 6: Externé podmienky s pozitívnym vplyvom na rozvoj podnikania	13
Tab. č. 7: Zlepšenie podmienok pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu	16
Tab. č. 8: Prekážky pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu	19
Tab. č. 9: Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v predchádzajúcich 12 mesiacoch	22
Tab. č. 10: Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v predchádzajúcich 12 mesiacoch	24
Tab. č. 11: Zlepšenie fungovania verejnej správy za posledných 12 mesiacov podľa oblastí	27
Tab. č. 12: Hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy	30
Tab. č. 13: Znevýhodnené postavenie MSP oproti veľkým spoločnostiam v oblastiach verejného obstarávania	32
Tab. č. 14: Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov v posledných 12 mesiacoch	34
Tab. č. 15: Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov v posledných 12 mesiacoch	36
Tab. č. 16: Faktory ovplyvňujúce finančnú situáciu v podnikaní počas posledných 12 mesiacov	39
Tab. č. 17: Obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov	42
Tab. č. 18: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zahranično-obchodných aktivitách na jednotnom trhu EÚ	44
Tab. č. 19: Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov	46
Tab. č. 20: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít	48
Tab. č. 21: Environmentálne zodpovedné opatrenia v podnikaní počas posledných 12 mesiacov	50
Tab. č. 22: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení	52
Tab. č. 23: Obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov	54

Zoznam grafov

Graf č. 1: Oslovené MSP podľa právnej formy	6
Graf č. 2: Skúmané MSP podľa veľkostných kategórií a právnych foriem	7
Graf č. 3: Skúmané MSP podľa pohlavia a veku respondenta	9
Graf č. 4: Vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku za posledných 12 mesiacov	10
Graf č. 5: Externé podmienky s pozitívnym vplyvom na rozvoj podnikania	12
Graf č. 6: Zlepšenie podmienok pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu	15
Graf č. 7: Prekážky pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu	17
Graf č. 8: Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v predchádzajúcich 12 mesiacoch	21
Graf č. 9: Hodnotenie vývoja administratívnej záťaže podnikania za posledných 12 mesiacov	23
Graf č. 10: Zlepšenie fungovania verejnej správy za posledných 12 mesiacov podľa oblastí	25
Graf č. 11: Hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy	29
Graf č. 12: Znevýhodnené postavenie MSP oproti veľkým spoločnostiam v oblastiach verejného obstarávania	31
Graf č. 13: Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov v posledných 12 mesiacoch	33
Graf č. 14: Zlepšenie prístupu MSP k externým zdrojom financovania za posledných 12 mesiacov	35
Graf č. 15: Faktory ovplyvňujúce finančnú situáciu v podnikaní počas posledných 12 mesiacov	37
Graf č. 16: Obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov	41
Graf č. 17: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zahranično-obchodných aktivitách na jednotnom trhu EÚ	43
Graf č. 18: Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov	45
Graf č. 19: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít	47
Graf č. 20: Environmentálne zodpovedné opatrenia v podnikaní počas posledných 12 mesiacov	49
Graf č. 21: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení	51
Graf č. 22: Obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov	53
Graf č. 23: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zahranično-obchodných aktivitách na trhoch mimo EÚ	55

ÚVOD

Iniciatíva Európskej únie na podporu malého a stredného podnikania v členských krajinách únie, známa tiež pod označením „Small Business Act“ (ďalej SBAfE), predstavuje komplexný rámec opatrení pre MSP s cieľom vytvoriť vhodné podmienky na pre ich udržateľný rast a konkurencieschopnosť na globálnom trhu. Iniciatíva jasne deklaruje centrálnu úlohu MSP v ekonomike EÚ a po prvýkrát ustanovuje komplexný politický rámec pre EÚ a jej členské štáty prostredníctvom súboru 10 zásad, resp. princípov, ktoré majú uľahčiť pochopenie a implementáciu politík na úrovni EÚ i členských štátov. Cieľom týchto zásad je odstrániť prekážky, ktoré malým a stredným podnikom bránia v raste a zvyšovaní konkurencieschopnosti a zabezpečiť podmienky pre tvorbu ďalších pracovných miest v sektore MSP. Jednotlivé princípy možno definovať nasledovne:

1. Vytvoriť prostredie, v ktorom môžu podnikatelia a rodinné podniky rásť a byť odmeňovaní za svoje podnikateľské úsilie.
2. Zabezpečiť, aby čestní podnikatelia, ktorí zbankrotovali, mohli rýchlo dostať druhú šancu.
3. Vytvárať pravidlá podľa zásady „najskôr myslieť v malom“.
4. Zariadiť, aby orgány verejnej správy reagovali na potreby MSP.
5. Prispôbiť nástroje verejnej politiky potrebám MSP: uľahčiť MSP účasť na verejnom obstarávaní a lepšie využiť prostriedky štátnej pomoci pre MSP.
6. Uľahčiť MSP prístup k financiám a vytvoriť právne a podnikateľské prostredie, ktoré bude podporovať včasné úhrady obchodných transakcií.
7. Nabádať MSP na lepšie využívanie príležitostí, ktoré ponúka jednotný trh.
8. Podporovať zvyšovanie zručností v MSP a všetky formy inovácií.
9. Umožniť MSP premieňať environmentálne výzvy na príležitosti.
10. Povzbudzovať a podporovať MSP tak, aby mohli ťažiť z rastúcich trhov.

Vytvorenie komplexného rámca opatrení pre podporu MSP možno označiť ako základný stavebný kameň pre ich ďalší rozvoj, no nemenej dôležitým prvkom je aj samotná implementácia vyššie uvedených princípov na úrovni jednotlivých krajín EÚ. A práve mapovanie situácie v oblasti implementácie princípov SBAfE a hodnotenie ich uplatňovania bolo hlavným cieľom reprezentatívneho kvantitatívneho prieskumu názorov predstaviteľov malých a stredných podnikov, vrátane fyzických osôb - podnikateľov. Okrem toho mal prieskum aj ďalšie, parciálne, ciele, medzi ktoré možno zaradiť: posúdenie úrovne administratívneho zaťaženia; hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej správy a účasť na verejnom obstarávaní; hodnotenie možností získavať finančné zdroje z podporných programov; a mapovanie spokojnosti MSP s úrovňou verejnej podpory pre zahranično-obchodné aktivity, inovačné aktivity a podporu ekologických produktov a služieb.

Prieskum bol realizovaný formou telefonických rozhovorov v mesiacoch august až september 2018 na celkovej vzorke 1000 malých a stredných podnikateľov. Zber údajov realizovala spoločnosť Crystal Call, a.s. Respondenti prieskumu boli predstavitelia podnikateľských subjektov s rozhodovacou právomocou, teda majitelia firiem, generálni riaditelia, výkonní riaditelia alebo kompetentní pracovníci poverení odpovedať na otázky zodpovednou osobou vo firme s rozhodovacou právomocou.

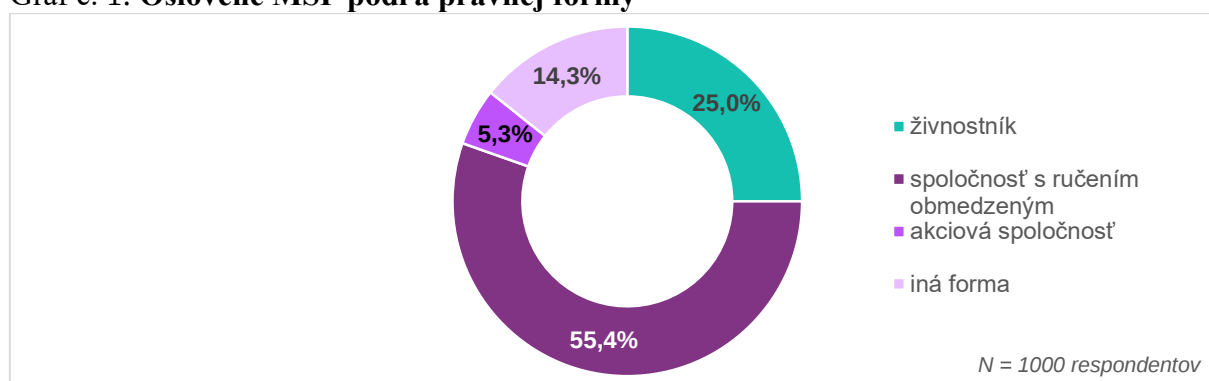
1 CHARAKTERISTIKA SKÚMANEJ VZORKY MSP

V úvodnej kapitole sú prezentované základné charakteristiky skúmanej vzorky malých a stredných podnikov z hľadiska:

- právnej formy;
- veľkostnej kategórie podniku na základe počtu zamestnancov;
- odvetvia, v ktorom vykonávajú hlavnú činnosť podnikania (podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE);
- regionálnej príslušnosti na úrovni regiónov NUTS 3;
- životného cyklu firmy;
- dĺžky podnikania;
- pohlavia a veku respondenta.

Z celkovej vzorky 1000 malých a stredných podnikov tvorili **tri štvrtiny MSP – právnické osoby**. Ďalšiu štvrtinu skúmanej vzorky doplnili **fyzické osoby - podnikatelia**. Pri detailnejšom pohľade na štruktúru právnych foriem oslovených MSP možno sledovať najvyššie zastúpenie spoločností s ručením obmedzeným – s.r.o. (55,4 %). Právna forma FO – podnikatelia je zastúpená výhradne živnostníkmi, ktorí tak predstavujú štvrtinu respondentov. Na prieskume sa v menšej miere (5,3 %) zúčastnili malí a strední podnikatelia zastupujúci akciové spoločnosti. Skúmanú vzorku ďalej doplnili MSP s inou právnou formou (14,3 %), do ktorej možno zaradiť napr. družstvá, komanditné spoločnosti, verejno-obchodné spoločnosti, alebo jednoduché spoločnosti na akcie).

Graf č. 1: Oslovené MSP podľa právnej formy

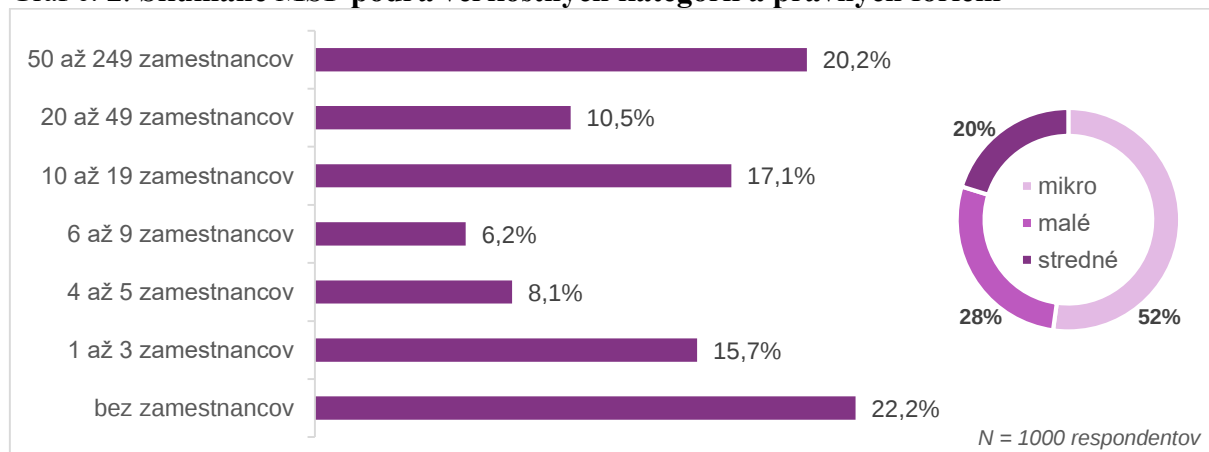

Zdroj: Slovak Business Agency

Z malých a stredných podnikov boli v prieskume **najpočetnejšie zastúpené podniky s počtom zamestnancov 0 až 9, teda kategória mikropodnikov (52 %)**. Viac ako štvrtinu oslovených podnikov (28 %) tvorili malé podniky (10 – 49 zamestnancov). S najnižším podielom (20 %) boli v prieskume zastúpené stredné podniky s počtom zamestnancov 50 až 249. Respondenti bez zamestnancov tvorili viac ako jednu pätinu (22 %) zo všetkých oslovených MSP.

V skupine podnikateľských subjektov s právnou formou FO – podnikatelia dominovali firmy s nižším počtom zamestnancov, pričom kategória mikropodnikov predstavovala až 89 %. Viac ako polovica (54 %) oslovených FO – podnikateľov nemala žiadnych zamestnancov. Jednotlivé veľkostné kategórie MSP boli rovnomernejšie zastúpené v prípade právnej formy MSP – právnické osoby s miernou prevahou mikropodnikov (40 %), ktoré ďalej dopĺňali malé (33 %) a stredné podniky (27 %).

Graf č. 2: Skúmané MSP podľa veľkostných kategórií a právnych foriem

Zdroj: Slovak Business Agency

Z pohľadu **regionálneho zastúpenia malých a stredných podnikov** boli v prieskume oslovení zástupcovia so sídlom vo všetkých ôsmich krajoch Slovenska. Najväčšie zastúpenie (28 %) mali malé a stredné podniky so sídlom na území Bratislavského kraja. Zastúpenie MSP z ostatných krajov sa pohybovalo v intervale od 9 % do 12 %.

Tab. č. 1: Oslovené MSP podľa sídla firmy – regionálna úroveň NUTS 3 (v %)

Kraj sídla podniku	MSP – právnické osoby	FO – živnostníci	Celá vzorka
Bratislavský kraj	32,7	14,8	28,2
Trnavský kraj	8,7	10,4	9,1
Trenčiansky kraj	7,9	10,8	8,6
Nitriansky kraj	11,1	13,6	11,7
Žilinský kraj	10,8	14,8	11,8
Banskobystrický kraj	8,9	10,4	9,3
Prešovský kraj	9,3	15,2	10,8
Košický kraj	10,7	10,0	10,5
Spolu	100,0	100,0	100,0

Skúmaná vzorka malých a stredných podnikov pozostávala z najväčšej miery (29 %) z podnikateľských subjektov, ktoré vykonávali svoju **hlavnú činnosť podnikania v odvetví obchodných služieb**. Vzorku ďalej doplnili MSP pôsobiace v sektore obchodu (25 %), stavebníctva (12 %) a priemyslu (11 %). V prieskume mali najnižšie zastúpenie MSP z odvetvia pôdohospodárstvo, resp. ubytovanie a stravovanie s podielom 3,8 %. Podrobnejšiu odvetvovú štruktúru prezentuje nasledujúca tabuľka.

Tab. č. 2: Oslovené MSP podľa hlavného druhu ekonomickej činnosti (v %)

Odvetvie	MSP – právnické osoby	FO – živnostníci	Celá vzorka
Pôdohospodárstvo (sekcia A)	3,3	5,2	3,8
Priemysel (sekcie B, C, D, E)	9,3	14,8	10,7
Stavebníctvo (sekcia F)	8,5	22,0	11,9
Obchod (sekcia G)	26,4	21,2	25,1
Doprava, informácie a komunikácie (sekcia H, J)	9,3	6,4	8,6
Ubytovanie a stravovanie (sekcia I)	3,9	3,6	3,8
Obchodné služby (sekcia K, L, M, N)	32,0	18,4	28,6
Ostatné služby (sekcia O, P, Q, R, S)	7,2	8,4	7,5
Spolu	100,0	100,0	100,0

Štruktúra MPS zapojených do prieskumu podľa fázy životného cyklu firmy poukazuje na **silné zastúpenie firiem vo fáze zrelosti (59 %)**. Tie sú charakteristické stabilnou výkonnosťou s miernym rastom. Zástupcovia podnikov vo fáze expanzie tvoria pätinu (20 %) respondentov. Fáza expanzie je typická ďalším rastom podniku, ktorý je dôsledkom zavádzania nových produktov alebo prenikania na nové trhy. Podobné zastúpenie mali MSP vo fáze útlmu podnikateľskej činnosti (11 %) a fáze začiatočného rozvoja (9 %). Na prieskume sa zúčastnilo minimum firiem nachádzajúcich sa v začiatkoch svojej podnikateľskej činnosti (1 %).

Tab. č. 3: Oslovené MSP podľa fázy životného cyklu firmy (v %)

Fáza životného cyklu podniku	MSP – právnické osoby	FO – živnostníci	Celá vzorka
Začatie podnikateľskej činnosti - produkt, služba zatiaľ neobchodovaná	1,1	2,0	1,3
Začiatkový rozvoj – prvotný rast podniku po začatí činnosti	8,0	10,8	8,7
Expanzia – ďalší rast ako dôsledok zavádzania nových produktov alebo prenikania na nové trhy	22,8	11,2	19,9
Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť podniku s miernym rastom	59,2	58,0	58,9
Fáza útlmu podnikateľskej činnosti	8,9	18,0	11,2
Spolu	100,0	100,0	100,0

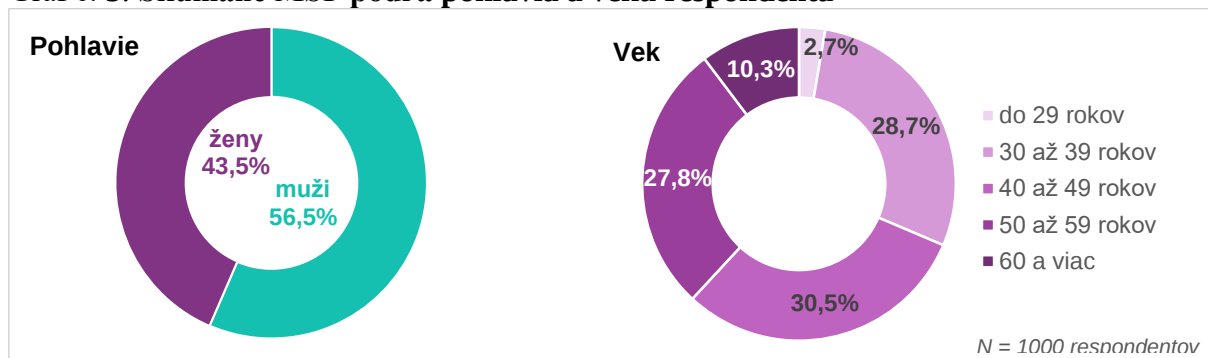
Z pohľadu dĺžky podnikania bola **vzorka MSP zložená prevažne z respondentov s dlhoročnými skúsenosťami s podnikaním**. Viac ako dve tretiny respondentov (70 %) tvorili MSP pôsobiace na trhu dlhšie ako 10 rokov. Vzorku ďalej doplnili MSP podnikajúce 5 až 10 rokov (17 %), resp. 3 až 5 rokov (10 %). Najmenší podiel na úrovni 2 % tvorili začínajúci podnikatelia, ktorí podnikajú menej ako 3 roky.

Tab. č. 4: Oslovené MSP podľa dĺžky podnikania (v %)

Dĺžka podnikania	MSP – právnické osoby	FO – živnostníci	Celá vzorka
Menej ako 3 roky	2,4	2,0	2,3
Od 3 do 5 rokov	9,2	12,4	10,0
Od 5 do 10 rokov	18,0	15,2	17,3
10 a viac rokov	70,4	70,4	70,4
Spolu	100,0	100,0	100,0

Medzi zástupcami oslovených MSP prevažovali muži s podielom 56,5 %. Ženy tvorili ďalších 43,5 %. Z pohľadu vekového zloženia bolo zastúpenie respondentov rovnomerne rozložené v troch vekových kategóriách. **Najpočetnejšiu skupinu reprezentovali zástupcovia oslovených MSP vo veku 40 až 49 rokov (31,5 %)** nasledovala veková kategória 30 až 39 ročných (28,7 %) a 50 až 59 ročných s podielom 27,8 %. Medzi menej zastúpené vekové kategórie respondentov možno zaradiť dve skupiny: mladých respondentov do 29 rokov, ktorí tvorili len 2,7 % z celej skúmanej vzorky a starších respondentov vo veku 60 a viac rokov s podielom 10,3 %.

Graf č. 3: Skúmané MSP podľa pohlavia a veku respondenta

Zdroj: Slovak Business Agency

2 PODPORA PODNIKANIA – PRINCÍP 1

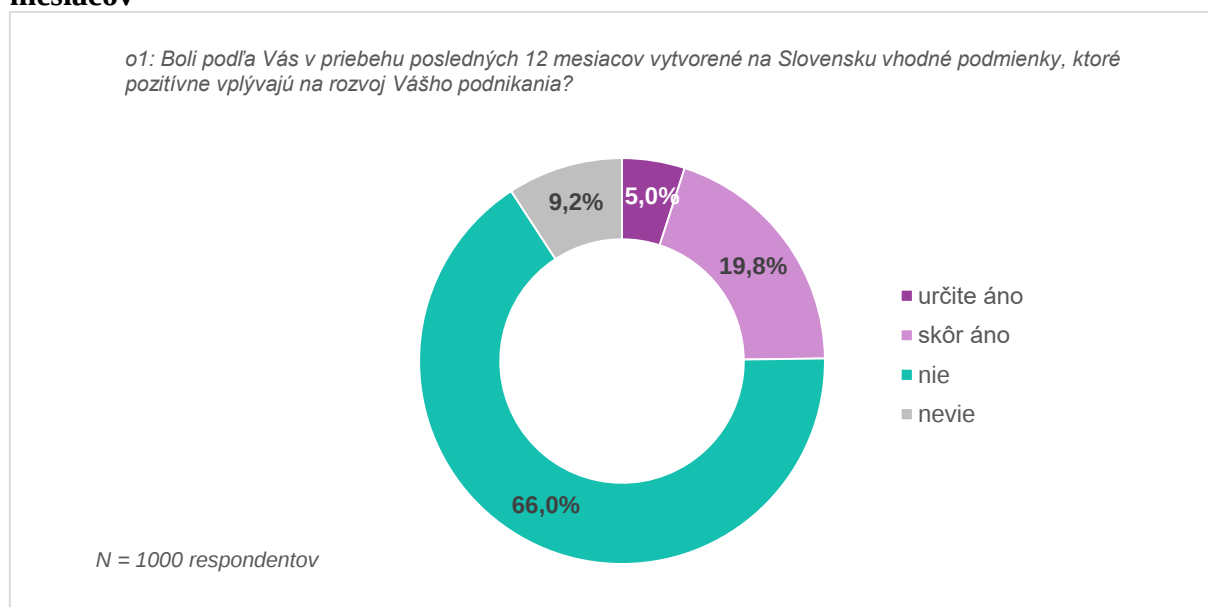
2.1 Hodnotenie podmienok na podnikanie

Pozitívne hodnotenie vytvorených podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku v období posledných 12 mesiacov deklarovala štvrtina (24,8 %) oslovených malých a stredných podnikateľov. O vytvorení vhodných podmienok, ktoré pozitívne vplyvajú na ďalší rozvoj podnikania je určite presvedčených 5,0 % opýtaných a ďalších 19,8 % respondentov sa k tejto možnosti skôr prikláňa.

Naopak, až dve tretiny (66,0 %) malých a stredných podnikateľov hodnotí vytvorené podmienky pre podnikanie negatívne.

K hodnoteniu vytvorených podmienok na podnikanie sa nevedelo jasne vyjadriť 9,2 % respondentov.

Graf č. 4: Vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku za posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

Celkovo pozitívnejšie (odpovede určite áno + skôr áno) ako je celoslovenská hodnota (24,8 %), vnímajú podmienky na podnikanie na Slovensku v období predchádzajúcich 12 mesiacov predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (33,7 %), respondenti z Nitrianskeho (33,9 %) a z Trnavského kraja (31,9 %), predstavitelia iných právnych foriem (47,6 %), začínajúci podnikatelia do 3 rokov (39 %), respondenti ženského pohlavia (31,7 %) a mladí podnikatelia do 29 rokov (48,1 %).

Naopak, v porovnaní s celoslovenskou hodnotou (66,0 %) **negatívnejšie vnímajú** podmienky na podnikanie na Slovensku v období predchádzajúcich 12 mesiacov predstavitelia mikropodnikov (71,5 %), podnikatelia pôsobiaci v ubytovaní stravovaní (81,6 %), firmy sídliaace v Banskobystrickom kraji (74,2 %), spoločnosti s ručením obmedzeným (72,4 %), firmy pôsobiace na trhu od 5 do 10 rokov (72,3 %), firmy vo fáze útlmu podnikateľskej aktivity (79,5%) a respondenti mužského pohlavia (72,7%).

Tab. č. 5: Vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania na Slovensku za posledných 12 mesiacov

Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	5,0%	19,8%	66,0%	9,2%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	3,8%	15,9%	71,5%	8,8%
	10 až 49 zamestnancov	5,4%	22,5%	63,0%	9,1%
	50 až 249 zamestnancov	7,4%	26,2%	55,9%	10,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	15,8%	10,5%	68,4%	5,3%
	priemysel	3,7%	22,4%	64,5%	9,3%
	stavebníctvo	5,9%	23,5%	59,7%	10,9%
	obchod	4,0%	21,1%	65,7%	9,2%
	ubytovanie a stravovanie	0,0%	18,4%	81,6%	0,0%
	doprava, informácie	1,2%	9,3%	77,9%	11,6%
	obchodné služby	7,0%	18,9%	65,4%	8,7%
	ostatné služby	2,7%	26,7%	58,7%	12,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	4,6%	17,0%	69,5%	8,9%
	Trnavský kraj	9,9%	22,0%	57,1%	11,0%
	Trenčiansky kraj	4,7%	19,8%	65,1%	10,5%
	Nitriansky kraj	6,0%	27,4%	59,8%	6,8%
	Žilinský kraj	5,9%	22,9%	64,4%	6,8%
	Banskobystrický kraj	4,3%	12,9%	74,2%	8,6%
	Prešovský kraj	1,9%	22,2%	68,5%	7,4%
	Košický kraj	3,8%	17,1%	63,8%	15,2%
Právna forma firmy	Živnostník	5,2%	18,8%	67,2%	8,8%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	3,2%	15,5%	72,4%	8,8%
	Akčiová spoločnosť	7,5%	22,6%	52,8%	17,0%
	Iné	10,5%	37,1%	44,1%	8,4%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	8,7%	30,4%	52,2%	8,7%
	Od 3 do 5 rokov	2,0%	17,0%	70,0%	11,0%
	Od 5 do 10 rokov	2,3%	18,5%	72,3%	6,9%
	10 a viac rokov	6,0%	20,2%	64,3%	9,5%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	38,5%	53,8%	7,7%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	4,6%	20,7%	66,7%	8,0%
	Expanzia – ďalší rast	2,5%	16,6%	70,9%	10,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	6,1%	22,9%	62,0%	9,0%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	4,5%	6,3%	79,5%	9,8%
Pohlavie	muž	4,1%	15,4%	72,7%	7,8%
	žena	6,2%	25,5%	57,2%	11,0%
Vek	do 29 rokov	7,4%	40,7%	48,1%	3,7%
	30 až 39 rokov	5,6%	19,5%	67,9%	7,0%
	40 až 49 rokov	4,3%	16,4%	67,9%	11,5%
	50 až 59 rokov	5,8%	18,7%	65,1%	10,4%
	60 a viac	2,9%	28,2%	62,1%	6,8%

2.2 Externé podmienky s pozitívnym vplyvom na rozvoj podnikania

Z externých podmienok mal **na rozvoj podnikania najpriaznivejší vplyv** hlavne rastúci dopyt po produktoch a službách na Slovensku a jednotnom trhu EÚ (45,6 %). Výsledky prieskumu zároveň naznačujú, že na rozvoj priaznivo vplýval aj pozitívny makroekonomický vývoj (30,0 %). Menej priaznivý vplyv na rozvoj podnikania MSP mala vzdelanostná úroveň a dostupnosť pracovnej sily (18,6 %), politická situácia (15,3 %) a existujúca podpora z verejných zdrojov (13,3 %), ktorá napomáhala MSP napríklad prekonať nedostatok finančných zdrojov a podporiť výrobu, služby, či zamestnanosť. Takmer pätina (18,9 %) opýtaných nevedela uviesť aké externé podmienky priaznivo vplývali na rozvoj ich podnikania.

Graf č. 5: Externé podmienky s pozitívnym vplyvom na rozvoj podnikania

Zdroj: Slovak Business Agency

Na rozvoj podnikania mal z externých podmienok **najpriaznivejší vplyv dopyt po produktoch a službách na Slovensku a jednotnom trhu EÚ** hlavne podľa názoru respondentov pôsobiacich v odvetví obchodu (51,8 %), stavebníctva (50,4%), z Nitrianskeho kraja (49,6 %), firiem pôsobiacich na trhu od 5 do 10 rokov (53,8 %), začínajúcich podnikateľov (53,8 %), ale aj podnikateľov vo fáze expanzie (54,8 %).

Makroekonomickému vývoju pripisujú najpozitívnejší vplyv najmä predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (33,2 %), firmy pôsobiace v odvetví ubytovania a stravovania (42,1 %), so sídlom v Košickom kraji (37,1 %), akciové spoločnosti (34,0 %), firmy pôsobiace na trhu menej ako 3 roky (39,1 %), respondenti mužského pohlavia (33,3 %) a vo vekovej kategórii od 30 do 39 rokov (34,5 %).

Vzdelanostná úroveň a dostupnosť pracovnej sily mala pozitívny vplyv na rozvoj podnikateľských aktivít hlavne podľa názoru predstaviteľov stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (23,8 %), podľa firiem pôsobiacich v ostatných službách (28,0 %), so sídlom v Trnavskom (26,4 %) a v Košickom kraji (23,8 %), iných právnych foriem (33,6 %), respondentov ženského pohlavia (22,3 %) a mladých podnikateľov do 29 rokov (37,0 %).

Pozitívny vplyv politickej situácie na rozvoj podnikania deklarovali hlavne predstavitelia malých a stredných podnikov pôsobiacich v odvetví pôdohospodárstva (28,9 %), so sídlom v Trenčianskom kraji (20,9 %), iných právnych foriem (25,2 %), začínajúcich podnikateľov pôsobiacich na trhu menej ako 3 roky (30,4 %) a mladí podnikatelia vo veku do 29 rokov (22,2 %).

Existujúca podpora z verejných zdrojov vplývala na rozvoj podnikania pozitívne najmä podľa názoru predstaviteľov stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (19,3 %), pôsobiach v odvetví pôdohospodárstva (21,1 %), iných právnych foriem (36,4 %), podnikateľov pôsobiach na trhu menej ako 3 roky (26,1 %) a vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (30,8 %).

Tab. č. 6: Externé podmienky s pozitívnym vplyvom na rozvoj podnikania

Riadkové %		politická situácia	makroekonomický vývoj	dopyt po produktoch a službách v SR a na trhu EÚ
Celková vzorka	1000 respondentov	15,8%	30,0%	45,6%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	16,9%	29,9%	49,2%
	10 až 49 zamestnancov	14,5%	27,9%	45,3%
	50 až 249 zamestnancov	14,9%	33,2%	36,6%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	28,9%	23,7%	39,5%
	priemysel	9,3%	35,5%	44,9%
	stavebníctvo	16,8%	26,9%	50,4%
	obchod	12,4%	29,5%	51,8%
	ubytovanie a stravovanie	18,4%	42,1%	47,4%
	doprava, informácie	16,3%	27,9%	40,7%
	obchodné služby	16,8%	29,0%	43,7%
	ostatné služby	22,7%	32,0%	33,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	13,8%	30,9%	48,6%
	Trnavský kraj	12,1%	20,9%	45,1%
	Trenčiansky kraj	20,9%	32,6%	37,2%
	Nitriansky kraj	16,2%	30,8%	49,6%
	Žilinský kraj	15,3%	29,7%	44,9%
	Banskobystrický kraj	15,1%	25,8%	48,4%
	Prešovský kraj	17,6%	29,6%	44,4%
	Košický kraj	19,0%	37,1%	40,0%
Právna forma firmy	Živnostník	14,8%	25,2%	52,4%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	14,3%	30,9%	47,7%
	Akciová spoločnosť	11,3%	34,0%	41,5%
	Iné	25,2%	33,6%	27,3%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	30,4%	39,1%	52,2%
	Od 3 do 5 rokov	17,0%	29,0%	43,0%
	Od 5 do 10 rokov	13,3%	29,5%	53,8%
	10 a viac rokov	15,8%	30,0%	43,8%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	30,8%	53,8%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	23,0%	29,9%	50,6%
	Expanzia – ďalší rast	14,1%	29,1%	54,8%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	15,1%	30,7%	43,6%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	18,8%	27,7%	34,8%
Pohlavie	muž	17,5%	33,3%	46,2%
	žena	13,6%	25,7%	44,8%
Vek	do 29 rokov	22,2%	14,8%	44,4%
	30 až 39 rokov	13,9%	34,5%	47,7%
	40 až 49 rokov	18,7%	28,9%	44,3%
	50 až 59 rokov	14,0%	30,9%	45,3%
	60 a viac	15,5%	22,3%	44,7%

Pokračovanie tabuľky č. 6

Riadkové %		vzdelanostná úroveň a dostupnosť pracovnej sily	existujúca podpora z verejných zdrojov	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	18,6%	13,3%	18,9%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	14,6%	11,5%	18,6%
	10 až 49 zamestnancov	22,5%	12,3%	15,9%
	50 až 249 zamestnancov	23,8%	19,3%	23,8%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	7,9%	21,1%	15,8%
	priemysel	15,0%	9,3%	21,5%
	stavebníctvo	20,2%	10,9%	16,0%
	obchod	14,7%	13,5%	20,3%
	ubytovanie a stravovanie	23,7%	10,5%	10,5%
	doprava, informácie	16,3%	3,5%	23,3%
	obchodné služby	21,7%	16,4%	19,2%
	ostatné služby	28,0%	18,7%	14,7%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	17,0%	12,4%	20,9%
	Trnavský kraj	26,4%	12,1%	13,2%
	Trenčiansky kraj	20,9%	11,6%	20,9%
	Nitriansky kraj	17,1%	12,8%	12,0%
	Žilinský kraj	16,9%	15,3%	16,9%
	Banskobystrický kraj	16,1%	16,1%	20,4%
	Prešovský kraj	14,8%	15,7%	21,3%
	Košický kraj	23,8%	11,4%	22,9%
Právna forma firmy	Živnostník	15,6%	11,6%	20,4%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	16,6%	7,8%	18,2%
	Akčiová spoločnosť	13,2%	17,0%	28,3%
	Iné	33,6%	36,4%	15,4%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	21,7%	26,1%	17,4%
	Od 3 do 5 rokov	15,0%	10,0%	18,0%
	Od 5 do 10 rokov	16,8%	14,5%	13,9%
	10 a viac rokov	19,5%	13,1%	20,3%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	7,7%	30,8%	23,1%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	17,2%	19,5%	11,5%
	Expanzia – ďalší rast	17,1%	9,5%	18,6%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	20,7%	13,9%	19,0%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	12,5%	9,8%	24,1%
Pohlavie	muž	15,8%	11,0%	17,5%
	žena	22,3%	16,3%	20,7%
Vek	do 29 rokov	37,0%	11,1%	14,8%
	30 až 39 rokov	19,2%	15,7%	17,4%
	40 až 49 rokov	18,7%	13,4%	16,7%
	50 až 59 rokov	18,7%	12,6%	22,7%
	60 a viac	11,7%	8,7%	20,4%

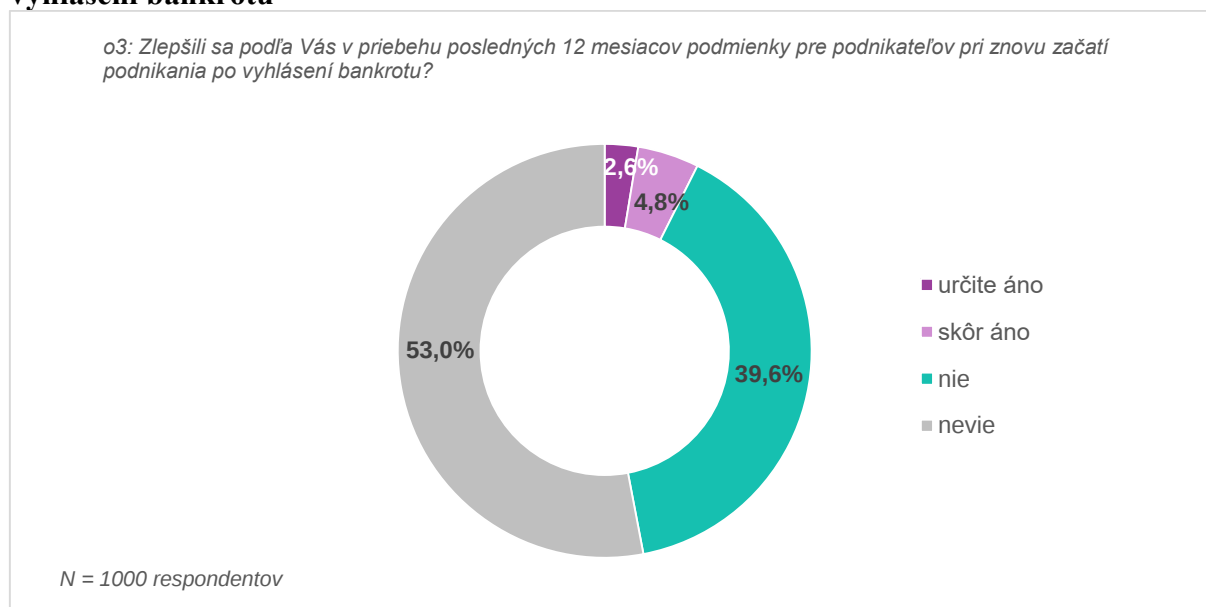
3 DRUHÁ ŠANCA – PRINCÍP 2

3.1 Hodnotenie podmienok pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu

Zmeny, ktoré sa udiali v oblasti zjednodušenia podmienok pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu (za uplynulých 12 mesiacov) **vníma pozitívne len 7,4 % zástupcov MSP**. Naopak, až **39,6 % respondentov si nemyslí, že sa v tejto oblasti realizovali významnejšie zmeny**, ktoré by prispeli k zlepšeniu podmienok.

Viac ako polovica (53,0 %) malých a stredných podnikateľov sa nevedela k otázke zlepšenia podmienok pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu vyjadriť. Respondenti nevedeli zaujať jasné stanovisko najmä z dôvodu, že doposiaľ nemali žiadnu priamu skúsenosť s bankrotom svojej firmy a opätovným začatím podnikania.

Graf č. 6: Zlepšenie podmienok pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu

Zdroj: Slovak Business Agency

To, že sa v priebehu posledných 12 mesiacov **celkovo zlepšili podmienky** (určite áno + skôr áno) **pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu**, uvádzali v prieskume častejšie ako celoslovenská hodnota (7,4 %) predstavitelia malých a stredných podnikateľov pôsobiacich v stavebníctve (10,9 %) a v ubytovaní a stravovaní (10,5 %), so sídlom v Trenčianskom (10,5 %) a v Banskobystrickom kraji (12,9 %), zástupcovia iných právnych foriem (11,9 %), firmy vo fáze začiatočného rozvoja (10,3 %) a mladí podnikatelia vo veku do 29 rokov (22,2 %).

Opačný názor, to znamená, že **podmienky pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu sa v priebehu posledných 12 mesiacov nezlepšili** deklarovali najmä predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (43,6 %), firmy z odvetvia ubytovania a stravovania (52,6 %) a obchodu (44,2 %), so sídlom v Žilinskom kraji (43,2 %), živnostníci (43,2 %), podnikatelia vo veku 30 až 39 rokov (46,0 %) a podnikatelia vo veku 60 a viac rokov (45,6 %).

Tab. č. 7: Zlepšenie podmienok pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu

Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	2,6%	4,8%	39,6%	53,0%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	2,5%	5,6%	41,0%	51,0%
	10 až 49 zamestnancov	2,2%	3,6%	34,1%	60,1%
	50 až 249 zamestnancov	3,5%	4,5%	43,6%	48,5%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	5,3%	2,6%	39,5%	52,6%
	priemysel	3,7%	5,6%	39,3%	51,4%
	stavebníctvo	5,0%	5,9%	40,3%	48,7%
	obchod	1,6%	6,4%	44,2%	47,8%
	ubytovanie a stravovanie	2,6%	7,9%	52,6%	36,8%
	doprava, informácie	1,2%	2,3%	40,7%	55,8%
	obchodné služby	2,8%	3,8%	36,7%	56,6%
	ostatné služby	0,0%	2,7%	26,7%	70,7%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	1,8%	3,2%	42,2%	52,8%
	Trnavský kraj	5,5%	3,3%	30,8%	60,4%
	Trenčiansky kraj	4,7%	5,8%	40,7%	48,8%
	Nitriansky kraj	2,6%	6,0%	39,3%	52,1%
	Žilinský kraj	0,8%	3,4%	43,2%	52,5%
	Banskobystrický kraj	6,5%	6,5%	30,1%	57,0%
	Prešovský kraj	1,9%	3,7%	40,7%	53,7%
	Košický kraj	0,0%	9,5%	42,9%	47,6%
Právna forma firmy	Živnostník	2,8%	4,8%	43,2%	49,2%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	2,9%	3,6%	40,8%	52,7%
	Akciová spoločnosť	0,0%	3,8%	37,7%	58,5%
	Iné	2,1%	9,8%	29,4%	58,7%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	4,3%	4,3%	39,1%	52,2%
	Od 3 do 5 rokov	3,0%	6,0%	40,0%	51,0%
	Od 5 do 10 rokov	2,9%	4,6%	39,3%	53,2%
	10 a viac rokov	2,4%	4,7%	39,6%	53,3%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	7,7%	38,5%	53,8%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	6,9%	3,4%	40,2%	49,4%
	Expanzia – ďalší rast	1,5%	3,5%	35,7%	59,3%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	2,4%	5,1%	41,3%	51,3%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	2,7%	6,3%	37,5%	53,6%
Pohlavie	muž	2,8%	3,9%	38,2%	55,0%
	žena	2,3%	6,0%	41,4%	50,3%
Vek	do 29 rokov	11,1%	11,1%	33,3%	44,4%
	30 až 39 rokov	2,4%	4,5%	46,0%	47,0%
	40 až 49 rokov	1,0%	5,9%	36,4%	56,7%
	50 až 59 rokov	4,0%	4,0%	34,9%	57,2%
	60 a viac	1,9%	2,9%	45,6%	49,5%

3.2 Prekážky pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu

Vysoký podiel zástupcov MSP (53,0 %), ktorí v prechádzajúcej otázke nevedeli jasne posúdiť, či došlo v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov k zlepšeniu podmienok pre podnikateľov pri opätovnom začatí podnikania po bankrote, jasnejšie vysvetľujú odpovede respondentov v ďalšej otázke. V tej sa **viac ako dve tretiny (67,6 %) oslovených MSP vyjadrilo, že doposiaľ nemajú žiadnu skúsenosť s bankrotom.**

Tí zástupcovia malých a stredných podnikateľov, ktorí už mali skúsenosť s bankrotom, označujú za najväčšie prekážky opätovného začatia podnikania hlavne **legislatívnu náročnosť (11,1 %)** a náklady spojené s opätovným rozbehom podnikania (9,7 %). Ďalších 5,5 % respondentov označilo za najväčšiu záťaž časovú náročnosť súvisiacu s opätovným rozbehom podnikania. Vyššie uvedené názory oslovených MSP korešpondujú s hodnotením Európskej Komisie *SBA Fact Sheet* z roku 2018, kde Slovensko v rámci implementácie princípu druhej šance zaostáva za priemerom EÚ najmä v dvoch ukazovateľoch:

- proces riešenia platobnej neschopnosti je na Slovensku časovo najnáročnejší v rámci celej EÚ (4 roky na Slovensku oproti priemernej hodnote 1,97 rokov v celej EÚ);
- podnikatelia na Slovensku znášajú druhé najvyššie náklady spomedzi krajín EÚ na jeho vyriešenie (18,0 % Slovensko oproti priemeru 10,3 % z majetku dlžníka).

Žiadne prekážky, ktoré by zaťažovali malých a stredných podnikateľov pri opätovnom začatí podnikania po predchádzajúcom bankrote deklarovalo len 1,5 % opýtaných. K otázke sa nevedelo vyjadriť 15,9 % zástupcov MSP.

Graf č. 7: Prekážky pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu

Zdroj: Slovak Business Agency

Legislatívna náročnosť opätovného začatia podnikania po vyhlásení bankrotu zaťažovala podnikateľov najmä podľa názoru predstaviteľov malých a stredných podnikov pôsobiacich v odvetví ubytovania a stravovania (23,7 %), firiem so sídlom v Nitrianskom kraji (16,2 %), iných právnych foriem (15,4 %), subjektov podnikajúcich od 3 do 5 rokov (18,0 %), firiem vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (15,4 %) a mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov (14,8 %).

Náklady súvisiace s opätovným rozbehom podnikania po vyhlásení bankrotu vnímajú ako prekážku najmä predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (11,9 %), subjektov pôsobiacich v odvetví ubytovania a stravovania (13,2 %), so sídlom v Nitrianskom kraji (15,4 %), akciové spoločnosti (13,2 %), subjekty podnikajúce od 3 do 5 rokov (14,0 %) a firmy vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (23,1 %).

Časovú náročnosť spojenú s opätovným rozbehom podnikania po vyhlásení bankrotu považujú za prekážku najmä predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (7,9 %), podnikatelia pôsobiaci v odvetví ubytovania a stravovania (21,1 %), so sídlom v Nitrianskom kraji (9,4 %), podnikajúci menej ako 3 roky (13,0 %) a podnikatelia vo veku menej ako 29 rokov (11,1 %).

Tab. č. 8: Prekážky pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu

Riadkové %		časová náročnosť s opätovným rozbehom podnikania	legislatívna náročnosť	náklady súvisiace s opätovným rozbehom podnikania
Celková vzorka	1000 respondentov	5,5%	11,1%	9,7%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	5,0%	11,3%	10,0%
	10 až 49 zamestnancov	4,7%	10,9%	7,6%
	50 až 249 zamestnancov	7,9%	10,9%	11,9%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	2,6%	13,2%	2,6%
	priemysel	3,7%	6,5%	9,3%
	stavebníctvo	6,7%	8,4%	10,1%
	obchod	6,8%	13,9%	11,6%
	ubytovanie a stravovanie	21,1%	23,7%	13,2%
	doprava, informácie	1,2%	10,5%	9,3%
	obchodné služby	5,6%	12,2%	9,8%
	ostatné služby	0,0%	1,3%	5,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	6,7%	12,4%	10,3%
	Trnavský kraj	4,4%	8,8%	7,7%
	Trenčiansky kraj	2,3%	8,1%	8,1%
	Nitriansky kraj	9,4%	16,2%	15,4%
	Žilinský kraj	3,4%	11,9%	6,8%
	Banskobystrický kraj	3,2%	5,4%	9,7%
	Prešovský kraj	5,6%	11,1%	9,3%
	Košický kraj	5,7%	10,5%	8,6%
Právna forma firmy	Živnostník	3,6%	8,4%	7,6%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	6,3%	11,4%	9,9%
	Akciová spoločnosť	3,8%	9,4%	13,2%
	Iné	6,3%	15,4%	11,2%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	13,0%	8,7%	8,7%
	Od 3 do 5 rokov	5,0%	18,0%	14,0%
	Od 5 do 10 rokov	5,2%	8,1%	11,6%
	10 a viac rokov	5,4%	10,9%	8,7%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	15,4%	23,1%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	9,2%	12,6%	13,8%
	Expanzia – ďalší rast	7,0%	10,1%	11,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	4,8%	11,0%	8,1%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	4,5%	11,6%	10,7%
Pohlavie	muž	4,6%	9,6%	8,5%
	žena	6,7%	13,1%	11,3%
Vek	do 29 rokov	11,1%	14,8%	11,1%
	30 až 39 rokov	6,3%	12,5%	13,9%
	40 až 49 rokov	6,6%	9,8%	6,9%
	50 až 59 rokov	3,2%	9,7%	8,6%
	60 a viac	4,9%	13,6%	8,7%

Pokračovanie tabuľky č. 8

Riadkové %		žiadne	nemá skúsenosť s bankrotom	nevie nečítaná možnosť
Celková vzorka	1000 respondentov	1,5%	67,6%	15,9%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	2,1%	69,0%	13,8%
	10 až 49 zamestnancov	0,4%	65,9%	21,0%
	50 až 249 zamestnancov	1,5%	66,3%	14,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	0,0%	73,7%	10,5%
	priemysel	0,0%	66,4%	23,4%
	stavebníctvo	1,7%	68,1%	17,6%
	obchod	0,4%	68,9%	14,7%
	ubytovanie a stravovanie	0,0%	60,5%	7,9%
	doprava, informácie	2,3%	74,4%	12,8%
	obchodné služby	3,1%	64,0%	14,7%
	ostatné služby	1,3%	70,7%	21,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	1,4%	70,2%	14,2%
	Trnavský kraj	0,0%	74,7%	14,3%
	Trenčiansky kraj	3,5%	72,1%	12,8%
	Nitriansky kraj	3,4%	57,3%	15,4%
	Žilinský kraj	0,8%	71,2%	14,4%
	Banskobystrický kraj	1,1%	62,4%	23,7%
	Prešovský kraj	0,9%	66,7%	13,9%
	Košický kraj	1,0%	63,8%	21,9%
Právna forma firmy	Živnostník	0,8%	71,2%	16,8%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	1,8%	69,1%	13,5%
	Akciová spoločnosť	1,9%	67,9%	15,1%
	Iné	1,4%	55,2%	23,8%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	47,8%	26,1%
	Od 3 do 5 rokov	5,0%	66,0%	10,0%
	Od 5 do 10 rokov	1,2%	76,3%	10,4%
	10 a viac rokov	1,1%	66,3%	17,8%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	53,8%	23,1%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	4,6%	59,8%	12,6%
	Expanzia – ďalší rast	1,0%	71,9%	13,6%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	1,2%	68,3%	16,3%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	1,8%	64,3%	19,6%
Pohlavie	muž	1,6%	69,0%	15,8%
	žena	1,4%	65,7%	16,1%
Vek	do 29 rokov	0,0%	74,1%	7,4%
	30 až 39 rokov	0,7%	69,7%	12,2%
	40 až 49 rokov	1,3%	69,5%	16,7%
	50 až 59 rokov	2,9%	64,7%	18,3%
	60 a viac	1,0%	62,1%	19,4%

4 NAJSKÔR MYSLIEŤ V MALOM – PRINCÍP 3

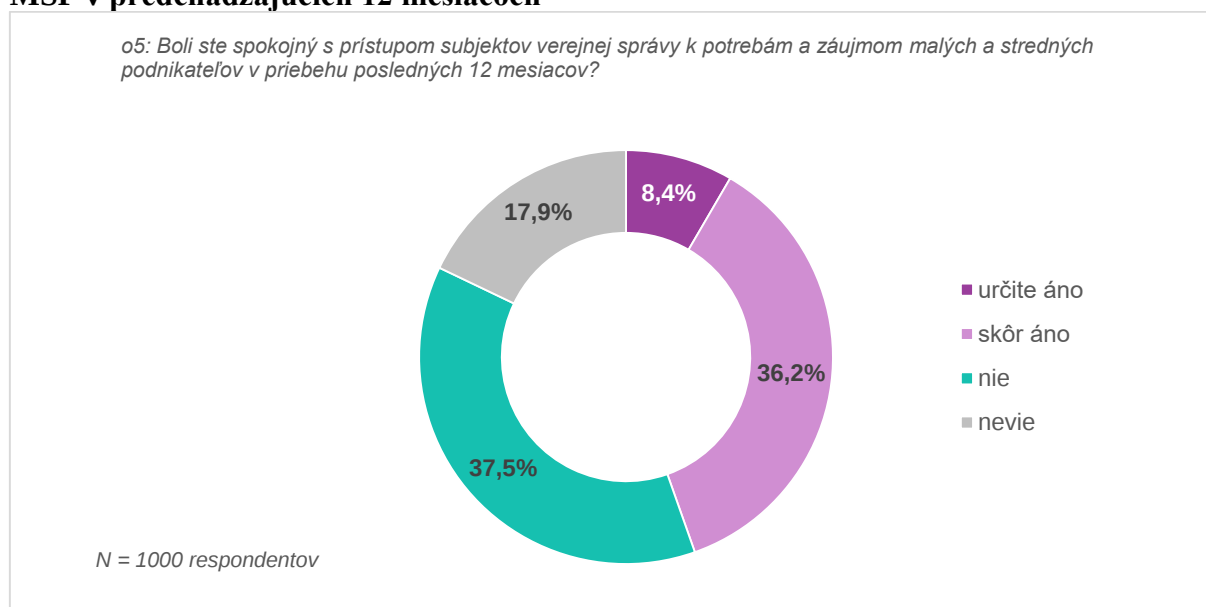
4.1 Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k MSP

S prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v predchádzajúcich 12 mesiacoch bola spokojná takmer polovica (44,6 %) oslovených malých a stredných podnikateľov. S prístupom subjektov verejnej správy bolo určite spokojných 8,4 % respondentov. Viac ako tretina (36,2 %) oslovených MSP sa vyjadrila, že je s prístupom skôr spokojná.

Opačný názor, teda **nespokojnosť** s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP, **prezentovalo 37,5 % zástupcov malých a stredných podnikateľov**.

Necelá pätina (17,9 %) respondentov nevedela zaujať jasné stanovisko k spokojnosti, resp. nespokojnosti s prístupom subjektov verejnej správy k MSP.

Graf č. 8: Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v predchádzajúcich 12 mesiacoch

Zdroj: Slovak Business Agency

Celkovú spokojnosť (určite áno + skôr áno) s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v priebehu posledných 12 mesiacov deklarovali v prieskume najčastejšie predstavitelia stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami (50,5 %), firmy pôsobiace v odvetví pôdohospodárstva (63,2 %), ubytovania a stravovania (50,0 %), so sídlom v Košickom kraji (49,5 %), iné právne formy MSP (53,1 %), podnikajúce menej ako 3 roky (65,2 %), subjekty vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (76,9 %), respondenti ženského pohlavia (52,6 %) a mladí podnikatelia vo veku do 29 rokov (55,6 %).

Nespokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v priebehu posledných 12 mesiacov najčastejšie uvádzali v prieskume podnikatelia z odvetvia dopravy, informačných a komunikačných činností (45,3 %), so sídlom v Banskobystrickom kraji (46,2 %), spoločnosti s ručeným obmedzeným (41,0 %), subjekty podnikajúce od 3 do 5 rokov (45,0 %), nachádzajúce sa vo fáze expanzie (41,7 %) a respondenti mužského pohlavia (42,5 %).

Tab. č. 9: Spokojnosť s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP v predchádzajúcich 12 mesiacoch

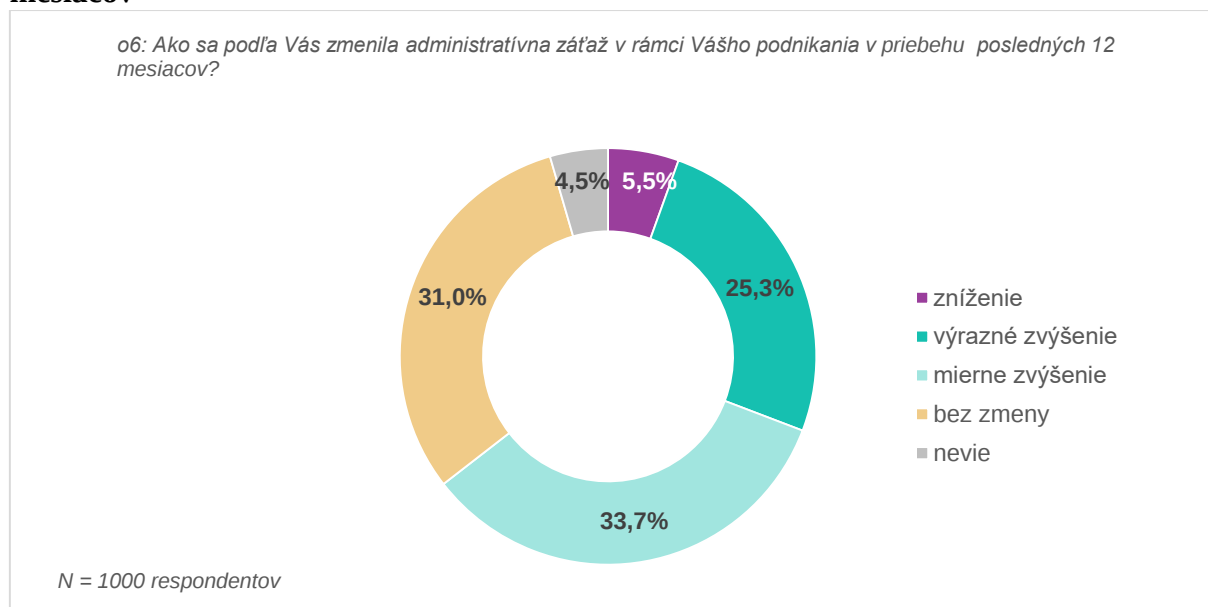
Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	8,4%	36,2%	37,5%	17,9%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	8,6%	35,6%	38,9%	16,9%
	10 až 49 zamestnancov	9,1%	31,9%	39,1%	19,9%
	50 až 249 zamestnancov	6,9%	43,6%	31,7%	17,8%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	13,2%	50,0%	23,7%	13,2%
	priemysel	4,7%	36,4%	43,0%	15,9%
	stavebníctvo	8,4%	31,1%	36,1%	24,4%
	obchod	11,2%	37,1%	34,7%	17,1%
	ubytovanie a stravovanie	10,5%	39,5%	47,4%	2,6%
	doprava, informácie	4,7%	26,7%	45,3%	23,3%
	obchodné služby	8,4%	36,4%	38,8%	16,4%
	ostatné služby	5,3%	42,7%	29,3%	22,7%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	7,1%	36,5%	39,0%	17,4%
	Trnavský kraj	13,2%	35,2%	33,0%	18,7%
	Trenčiansky kraj	8,1%	34,9%	36,0%	20,9%
	Nitriansky kraj	7,7%	35,9%	37,6%	18,8%
	Žilinský kraj	8,5%	35,6%	35,6%	20,3%
	Banskobystrický kraj	8,6%	31,2%	46,2%	14,0%
	Prešovský kraj	4,6%	41,7%	38,9%	14,8%
	Košický kraj	12,4%	37,1%	31,4%	19,0%
Právna forma firmy	Živnostník	8,0%	36,8%	36,8%	18,4%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	8,1%	34,1%	41,0%	16,8%
	Akčiová spoločnosť	7,5%	37,7%	35,8%	18,9%
	Iné	10,5%	42,7%	25,9%	21,0%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	17,4%	47,8%	17,4%	17,4%
	Od 3 do 5 rokov	9,0%	34,0%	45,0%	12,0%
	Od 5 do 10 rokov	8,1%	37,6%	38,2%	16,2%
	10 a viac rokov	8,1%	35,8%	36,9%	19,2%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	7,7%	69,2%	15,4%	7,7%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	10,3%	44,8%	36,8%	8,0%
	Expanzia – ďalší rast	5,5%	30,7%	41,7%	22,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	8,7%	36,3%	37,2%	17,8%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	10,7%	34,8%	34,8%	19,6%
Pohlavie	muž	6,5%	31,9%	42,5%	19,1%
	žena	10,8%	41,8%	31,0%	16,3%
Vek	do 29 rokov	7,4%	48,1%	37,0%	7,4%
	30 až 39 rokov	9,4%	37,6%	36,9%	16,0%
	40 až 49 rokov	5,9%	35,1%	40,0%	19,0%
	50 až 59 rokov	9,7%	33,8%	37,1%	19,4%
	60 a viac	9,7%	38,8%	33,0%	18,4%

4.2 Hodnotenie vývoja administratívnej záťaž podnikania

Z odpovedí malých a stredných podnikateľov vyplýva, že Slovensku sa aj naďalej nedarí v riešení problému administratívnej záťaž, ktorá súvisí s podnikaním. Hodnotenie zástupcov MSP vyznieva pomerne negatívne, pričom len 5,5 % oslovených sa vyjadrilo, že v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov došlo k zníženiu administratívnej záťaž pre podnikateľov.

Naopak, nárast administratívnej záťaž zaznamenala vo svojom podnikaní väčšina respondentov (59,0 %), pričom štvrtina (25,3 %) má z obdobia predchádzajúcich 12 mesiacov skúsenosť s výrazným zvýšením administratívy a približne tretina (33,7 %) s miernym nárastom. Takmer tretina respondentov (31,0 %) nepocítila v tejto problematike žiadne podstatnejšie zmeny. Zmeny v administratívnej záťaži podnikania nedokázalo posúdiť 4,5 % oslovených MSP.

Graf č. 9: Hodnotenie vývoja administratívnej záťaž podnikania za posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

Zvýšenú administratívnu záťaž (výrazné zvýšenie + mierne zvýšenie) vo svojom podnikaní v období posledných 12 mesiacov deklarovali v prieskume predovšetkým zástupcovia stredných podnikov (64,4 %), podnikatelia pôsobiaci v sektore obchodných (67,5 %) a ostatných služieb (65,3 %), so sídlom v Košickom kraji (65,7 %), iné právne formy podnikateľov (72,7 %), subjekty, ktoré sú vo fáze začiatku podnikateľskej činnosti (69,2 %), respondenti ženského pohlavia (64,8 %) a vo veku 60 a viac rokov (66,0 %).

Zníženú administratívnu záťaž v období posledných 12 mesiacov podľa výsledkov prieskumu pocítovali predovšetkým zástupcovia mikropodnikov (6,7 %), malé a stredné podniky z odvetvia pôdohospodárstva (10,5 %), z Prešovského kraja (7,4 %), firmy pôsobiace na trhu menej ako 3 roky (8,7 %), subjekty vo fáze začiatku rozvoja a vo fáze útlmu (zhodne 8 %) a respondenti vo veku do 29 rokov (18,5 %).

To, že sa **administratívne zaťaženie podnikania** v priebehu posledných 12 mesiacov **nezmenilo** si myslia predovšetkým podnikatelia z odvetvia ubytovania a stravovania (36,8 %), so sídlom v Banskobystrickom kraji (34,4 %), živnostníci (41,6 %), firmy pôsobiace na trhu od 3 do 5 rokov (43,0 %) a respondenti vo veku do 29 rokov (37,0 %).

Tab. č. 10: Hodnotenie vývoja administratívnej záťaže podnikania za posledných 12 mesiacov

Riadkové %		došlo k výraznému zvýšeniu	došlo k miernemu zvýšeniu	došlo k zníženiu	nenastala žiadna zmena	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	25,3%	33,7%	5,5%	31,0%	4,5%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	25,7%	29,3%	6,7%	33,0%	5,4%
	10 až 49 zamestnancov	29,0%	33,7%	5,1%	28,3%	4,0%
	50 až 249 zamestnancov	19,3%	45,0%	3,0%	29,7%	3,0%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	34,2%	15,8%	10,5%	34,2%	5,3%
	priemysel	17,8%	34,6%	8,4%	35,5%	3,7%
	stavebníctvo	27,7%	27,7%	5,0%	33,6%	5,9%
	obchod	24,7%	30,3%	6,8%	32,7%	5,6%
	ubytovanie a stravovanie	21,1%	34,2%	2,6%	36,8%	5,3%
	doprava, informácie	19,8%	36,0%	3,5%	32,6%	8,1%
	obchodné služby	28,3%	39,2%	5,2%	25,5%	1,7%
	ostatné služby	26,7%	38,7%	0,0%	29,3%	5,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	23,4%	33,7%	5,7%	31,9%	5,3%
	Trnavský kraj	26,4%	33,0%	3,3%	30,8%	6,6%
	Trenčiansky kraj	22,1%	39,5%	4,7%	29,1%	4,7%
	Nitriansky kraj	29,1%	30,8%	6,0%	32,5%	1,7%
	Žilinský kraj	28,0%	30,5%	5,9%	31,4%	4,2%
	Banskobystrický kraj	23,7%	33,3%	5,4%	34,4%	3,2%
	Prešovský kraj	26,9%	29,6%	7,4%	32,4%	3,7%
	Košický kraj	24,8%	41,0%	4,8%	23,8%	5,7%
Právna forma firmy	Živnostník	20,0%	27,2%	6,4%	41,6%	4,8%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	26,4%	34,7%	5,2%	29,1%	4,7%
	Akciová spoločnosť	20,8%	35,8%	5,7%	34,0%	3,8%
	Iné	32,2%	40,6%	4,9%	18,9%	3,5%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	13,0%	34,8%	8,7%	30,4%	13,0%
	Od 3 do 5 rokov	22,0%	24,0%	8,0%	43,0%	3,0%
	Od 5 do 10 rokov	23,1%	33,5%	4,6%	32,9%	5,8%
	10 a viac rokov	26,7%	35,1%	5,3%	28,8%	4,1%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	15,4%	53,8%	0,0%	30,8%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	23,0%	27,6%	8,0%	34,5%	6,9%
	Expanzia – ďalší rast	20,6%	36,7%	5,5%	32,7%	4,5%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	27,0%	35,0%	4,8%	29,4%	3,9%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	27,7%	24,1%	8,0%	33,9%	6,3%
Pohlavie	muž	22,3%	32,2%	4,8%	34,7%	6,0%
	žena	29,2%	35,6%	6,4%	26,2%	2,5%
Vek	do 29 rokov	3,7%	33,3%	18,5%	37,0%	7,4%
	30 až 39 rokov	20,2%	36,6%	4,2%	32,4%	6,6%
	40 až 49 rokov	25,2%	34,1%	5,9%	31,8%	3,0%
	50 až 59 rokov	29,9%	30,6%	4,7%	30,9%	4,0%
	60 a viac	33,0%	33,0%	6,8%	23,3%	3,9%

5 ÚSTRETOVÁ VEREJNÁ SPRÁVA – PRINCÍP 4

5.1 Zlepšenie fungovania verejnej správy podľa jednotlivých oblastí

Z postojov oslovených MSP vyplýva **pozitívny posun k zlepšeniu fungovania verejnej správy vo vzťahu k potrebám malých a stredných podnikateľov**. V súlade s pokračujúcim procesom informatizácie verejnej správy, za posledných 12 mesiacov **došlo k zlepšeniu hlavne v oblasti elektronických služieb**. Podľa 38,1 % respondentov sa zlepšenie prioritne týka on-line prístupu do verejných registrov. Tretina (33,3 %) oslovených MSP zaznamenala progres v elektronickej komunikácii, ktorá je z pohľadu podnikateľov čoraz rýchlejšia a spoľahlivejšia.

Už menej malých a stredných podnikateľov (13,5 % zo všetkých oslovených MSP) vníma zlepšenie fungovania verejnej správy v oblasti skracovania lehôt pri vybavovaní žiadostí. Len 3,3 % z oslovených zástupcov malých a stredných podnikateľov ocenilo zlepšenie fungovania verejnej správy v oblasti rýchlejšieho a efektívnejšieho riešenia súdnych sporov. Žiadne zlepšenie vo fungovaní verejnej správy na Slovensku nezaznamenala tretina (33,0 %) zástupcov MSP.

Graf č. 10: Zlepšenie fungovania verejnej správy za posledných 12 mesiacov podľa oblastí

Zdroj: Slovak Business Agency

Zlepšenie fungovania verejnej správy za posledných 12 mesiacov na základe **spoľahlivej a rýchlej elektronickej komunikácii** uvádzali v prieskume najčastejšie zástupcovia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (37,6 %), podnikateľské subjekty z odvetvia pôdohospodárstva (50,0 %), so sídlom v Košickom (40,0 %) a v Žilinskom kraji (39,0 %), iných právnych foriem (47,6 %), respondenti ženského pohlavia (40,7 %) a vo veku do 29 rokov (37,0 %).

Zlepšenie on-line prístupu do verejných registrov v období posledných 12 mesiacov v prieskume najčastejšie uvádzali zástupcovia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (47,0 %), firmy z odvetvia stavebníctva (41,2 %), so sídlom v Košickom (42,9 %) a v Trenčianskom kraji (41,9 %), iné právne formy (48,3 %), subjekty vo fáze zrelosti (42,6 %), respondenti ženského pohlavia (45,5 %) a vo veku do 29 rokov (44,4 %).

Ku skráteniu lehôt pre vybavovanie žiadostí došlo predovšetkým podľa názoru zástupcov malých a stredných podnikateľov z odvetvia ubytovania a stravovania (21,1 %), firiem z Trenčianskeho kraja (18,6 %), akciových spoločností (20,8 %), respondentov ženského pohlavia (19,5 %) a mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov (22,2 %).

Rýchle a efektívne riešenie súdnych sporov podľa výsledkov prieskumu ocenili len 3,3 % respondentov. Častejšie ako na celoslovenskej úrovni to uvádzali zástupcovia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (5,9 %), podnikatelia z odvetvia ubytovania a stravovania (10,5 %), akciové spoločnosti (5,7 %) a respondenti ženského pohlavia (5,7 %).

To, že sa **fungovanie verejnej správy za posledných 12 mesiacov nezlepšilo v žiadnej oblasti** uvádzali v prieskume najčastejšie mikropodnikatelia (36,2 %), firmy z odvetvia dopravy, informačných a komunikačných činností (37,2 %), podnikatelia so sídlom v Bratislavskom kraji (35,5 %), podnikatelia vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (46,2 %) a respondenti mužského pohlavia (40,5 %).

Tab. č. 11: Zlepšenie fungovania verejnej správy za posledných 12 mesiacov podľa oblastí

Riadkové %		spoľahlivá a rýchla elektronická komunikácia	on-line prístup do verejných registrov	skrátene lehôt pre vybavovanie žiadostí
Celková vzorka	1000 respondentov	33,3%	38,1%	13,5%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	33,5%	33,1%	12,3%
	10 až 49 zamestnancov	29,7%	40,9%	15,2%
	50 až 249 zamestnancov	37,6%	47,0%	14,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	50,0%	36,8%	5,3%
	priemysel	31,8%	35,5%	11,2%
	stavebníctvo	40,3%	41,2%	13,4%
	obchod	34,3%	35,5%	14,3%
	ubytovanie a stravovanie	21,1%	28,9%	21,1%
	doprava, informácie	22,1%	33,7%	10,5%
	obchodné služby	34,3%	40,9%	14,7%
	ostatné služby	28,0%	45,3%	13,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	28,4%	41,1%	12,1%
	Trnavský kraj	28,6%	31,9%	8,8%
	Trenčiansky kraj	38,4%	41,9%	18,6%
	Nitriansky kraj	32,5%	37,6%	15,4%
	Žilinský kraj	39,0%	30,5%	9,3%
	Banskobystrický kraj	29,0%	37,6%	17,2%
	Prešovský kraj	38,0%	37,0%	16,7%
	Košický kraj	40,0%	42,9%	13,3%
Právna forma firmy	Živnostník	37,6%	34,4%	13,6%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	28,2%	37,2%	11,6%
	Akčiová spoločnosť	28,3%	37,7%	20,8%
	Iné	47,6%	48,3%	18,2%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	30,4%	30,4%	13,0%
	Od 3 do 5 rokov	32,0%	40,0%	14,0%
	Od 5 do 10 rokov	32,4%	33,5%	10,4%
	10 a viac rokov	33,8%	39,2%	14,2%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	23,1%	30,8%	7,7%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	28,7%	37,9%	12,6%
	Expanzia – ďalší rast	28,6%	30,2%	12,6%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	36,2%	42,6%	14,8%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	31,3%	29,5%	9,8%
Pohlavie	muž	27,6%	32,4%	8,8%
	žena	40,7%	45,5%	19,5%
Vek	do 29 rokov	37,0%	44,4%	22,2%
	30 až 39 rokov	31,7%	41,1%	15,7%
	40 až 49 rokov	29,8%	36,4%	11,1%
	50 až 59 rokov	39,9%	37,8%	13,7%
	60 a viac	29,1%	34,0%	11,7%

Pokračovanie tabuľky č. 11

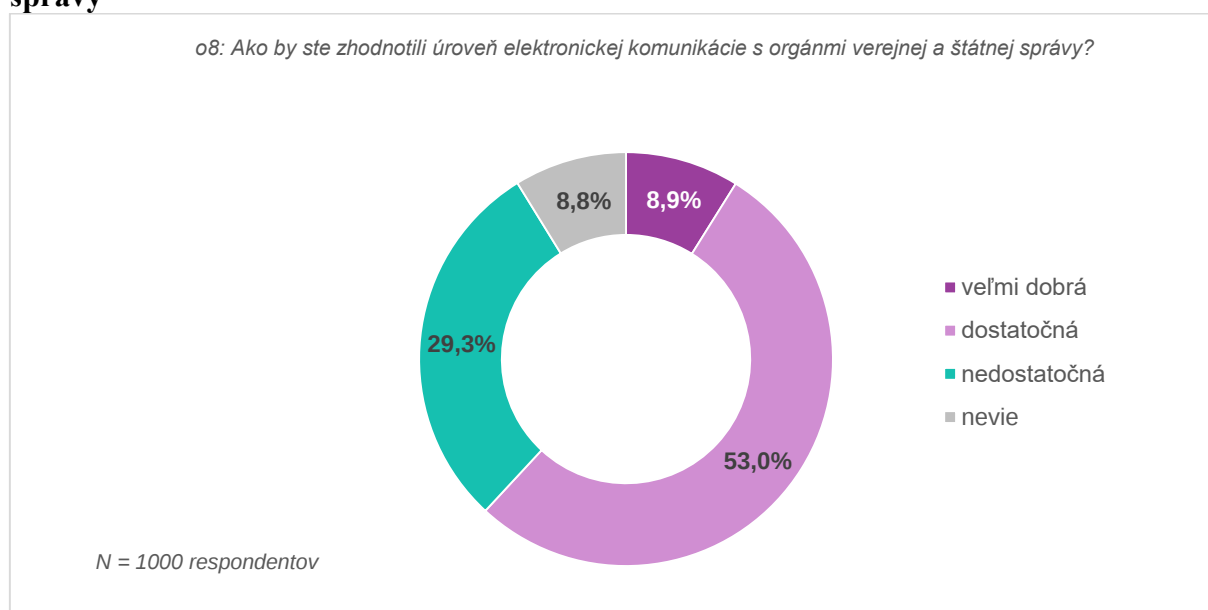
Riadkové %		rýchle a efektívne riešenie súdnych sporov	v žiadnej	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	3,3%	33,0%	10,1%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	2,3%	36,2%	10,3%
	10 až 49 zamestnancov	3,3%	30,8%	12,0%
	50 až 249 zamestnancov	5,9%	27,7%	6,9%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	5,3%	23,7%	5,3%
	priemysel	0,9%	31,8%	13,1%
	stavebníctvo	4,2%	28,6%	11,8%
	obchod	2,0%	35,1%	10,4%
	ubytovanie a stravovanie	10,5%	34,2%	21,1%
	doprava, informácie	3,5%	37,2%	12,8%
	obchodné služby	3,5%	33,9%	7,3%
	ostatné služby	4,0%	30,7%	6,7%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	4,3%	35,5%	11,0%
	Trnavský kraj	4,4%	31,9%	11,0%
	Trenčiansky kraj	3,5%	29,1%	8,1%
	Nitriansky kraj	2,6%	34,2%	8,5%
	Žilinský kraj	2,5%	31,4%	13,6%
	Banskobystrický kraj	2,2%	32,3%	14,0%
	Prešovský kraj	2,8%	34,3%	7,4%
	Košický kraj	2,9%	30,5%	5,7%
Právna forma firmy	Živnostník	2,0%	30,8%	13,2%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	3,1%	36,6%	10,8%
	Akciová spoločnosť	5,7%	35,8%	7,5%
	Iné	5,6%	21,7%	2,8%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	21,7%	21,7%
	Od 3 do 5 rokov	1,0%	36,0%	8,0%
	Od 5 do 10 rokov	2,3%	35,8%	9,8%
	10 a viac rokov	4,0%	32,2%	10,1%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	46,2%	7,7%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	2,3%	35,6%	8,0%
	Expanzia – ďalší rast	2,0%	39,2%	12,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	4,4%	29,2%	9,0%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	0,9%	38,4%	14,3%
Pohlavie	muž	1,4%	40,5%	11,2%
	žena	5,7%	23,2%	8,7%
Vek	do 29 rokov	0,0%	18,5%	14,8%
	30 až 39 rokov	3,8%	35,2%	7,7%
	40 až 49 rokov	3,9%	36,4%	12,1%
	50 až 59 rokov	2,5%	27,0%	9,0%
	60 a viac	2,9%	36,9%	12,6%

5.2 Hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej správy

Úroveň elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy hodnotili oslovení malí a strední podnikatelia prevažne pozitívne. Len 8,9 % respondentov však hodnotilo úroveň elektronickej komunikácie ako veľmi dobrú. **Zástupcovia MSP najčastejšie hodnotili úroveň elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy ako dostatočnú.** Takého hodnotenie preferovalo 53,0 % respondentov.

Takmer tretina (29,3 %) MSP v prieskume uviedla, že elektronická komunikácia s orgánmi verejnej a štátnej správy je na nedostatočnej úrovni. Ďalších 8,8 % respondentov nevedelo jasne posúdiť aktuálnu úroveň elektronickej komunikácie štátu s podnikateľmi.

Graf č. 11: Hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy

Zdroj: Slovak Business Agency

Celkovo pozitívne (veľmi dobrá + dostatočná) **hodnotia úroveň elektronickej komunikácie** s orgánmi verejnej a štátnej správy najčastejšie predstavitelia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (67,3 %), podnikateľské subjekty z odvetvia pôdohospodárstva (68,4 %), so sídlom v Trnavskom (67,0 %) a v Košickom kraji (66,7 %), iné právne formy (75,5 %) a akciové spoločnosti (71,7 %), podnikatelia podnikajúci menej ako 3 roky (73,9 %), respondenti ženského pohlavia (72,6 %) a vo veku od 50 do 59 rokov (68,0 %).

To, že **elektronická komunikácia s orgánmi verejnej a štátnej správy nie je na dostatočnej úrovni** si myslia predovšetkým podnikatelia pôsobiaci v odvetví dopravy, komunikačných a informačných činností (36,0 %), firmy z Bratislavského kraja (34,8 %), spoločnosti s ručeným obmedzeným (35,0 %), firmy vo fáze expanzie (35,7 %) a respondenti mužského pohlavia (36,3 %).

Tab. č. 12: Hodnotenie úrovne elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy

Riadkové %		veľmi dobrá	dostatočná	nedostatočná	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	8,9%	53,0%	29,3%	8,8%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	9,8%	49,0%	31,4%	9,8%
	10 až 49 zamestnancov	6,2%	57,6%	28,6%	7,6%
	50 až 249 zamestnancov	10,4%	56,9%	24,8%	7,9%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	7,9%	60,5%	21,1%	10,5%
	priemysel	9,3%	56,1%	24,3%	10,3%
	stavebníctvo	10,9%	47,9%	26,1%	15,1%
	obchod	10,4%	53,4%	27,1%	9,2%
	ubytovanie a stravovanie	10,5%	55,3%	28,9%	5,3%
	doprava, informácie	5,8%	46,5%	36,0%	11,6%
	obchodné služby	7,7%	52,8%	33,6%	5,9%
	ostatné služby	8,0%	58,7%	29,3%	4,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	5,7%	51,8%	34,8%	7,8%
	Trnavský kraj	7,7%	59,3%	23,1%	9,9%
	Trenčiansky kraj	18,6%	47,7%	20,9%	12,8%
	Nitriansky kraj	6,0%	56,4%	32,5%	5,1%
	Žilinský kraj	16,1%	44,9%	29,7%	9,3%
	Banskobystrický kraj	6,5%	54,8%	33,3%	5,4%
	Prešovský kraj	7,4%	54,6%	25,9%	12,0%
	Košický kraj	9,5%	57,1%	22,9%	10,5%
Právna forma firmy	Živnostník	12,0%	48,4%	22,4%	17,2%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	7,4%	50,7%	35,0%	6,9%
	Akciová spoločnosť	5,7%	66,0%	24,5%	3,8%
	Iné	10,5%	65,0%	21,0%	3,5%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	17,4%	56,5%	21,7%	4,3%
	Od 3 do 5 rokov	4,0%	52,0%	32,0%	12,0%
	Od 5 do 10 rokov	9,2%	50,3%	30,1%	10,4%
	10 a viac rokov	9,2%	53,7%	29,0%	8,1%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	7,7%	61,5%	15,4%	15,4%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	9,2%	54,0%	29,9%	6,9%
	Expanzia – ďalší rast	7,0%	49,7%	35,7%	7,5%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	9,5%	54,7%	27,5%	8,3%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	8,9%	48,2%	28,6%	14,3%
Pohlavie	muž	6,2%	47,4%	36,3%	10,1%
	žena	12,4%	60,2%	20,2%	7,1%
Vek	do 29 rokov	7,4%	59,3%	14,8%	18,5%
	30 až 39 rokov	7,3%	52,3%	31,0%	9,4%
	40 až 49 rokov	11,1%	46,6%	34,4%	7,9%
	50 až 59 rokov	7,9%	60,1%	24,1%	7,9%
	60 a viac	9,7%	53,4%	27,2%	9,7%

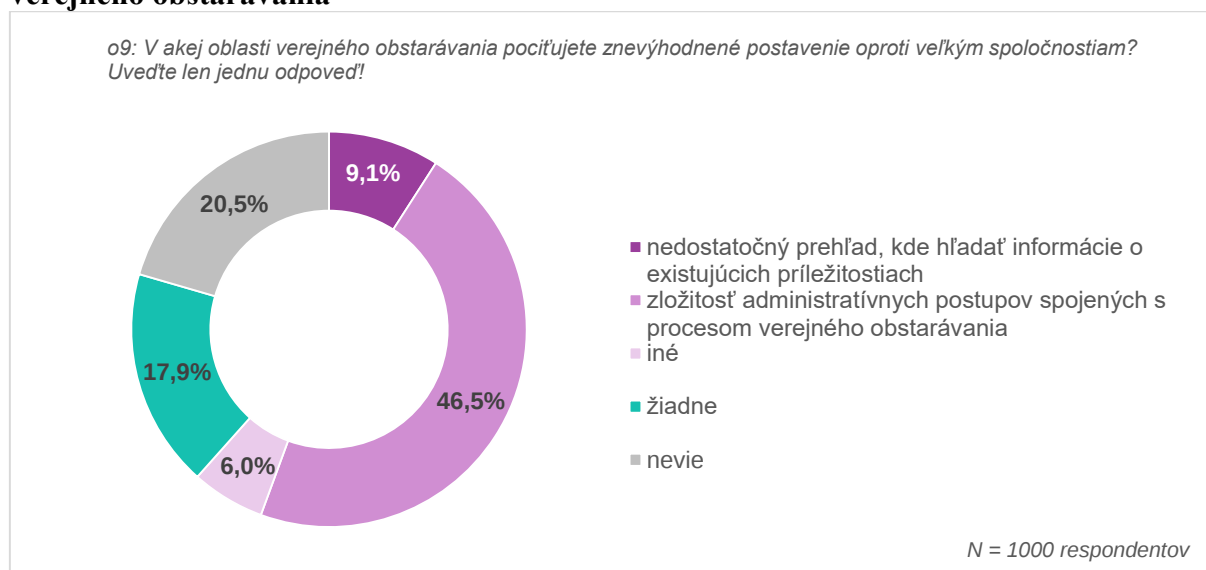
6 ŠTÁTNA POMOC A VEREJNÉ OBSTARÁVANIE – PRINCÍP 5

6.1 Postavenie MSP voči veľkým podnikom v oblasti verejného obstarávania

V procese verejného obstarávania pociťuje celkovo až 82,1 % z oslovených malých a stredných podnikateľov určité znevýhodnenie oproti veľkým spoločnostiam. **Najčastejší problém majú MSP so zložitou administratívnymi postupov spojených s procesom verejného obstarávania (46,5 %).** Takmer každý desiaty oslovený podnikateľ (9,1 %) označil za problematickú oblasť verejného obstarávania nedostatočný prehľad o tom, kde možno vyhľadávať informácie o aktuálne vyhlásených verejných obstarávaní. Iné znevýhodnenie MSP oproti veľkým podnikom pociťuje pri procese verejného obstarávania 6,0 % respondentov. Päťina (20,5 %) oslovených MSP nevedela určiť v akej oblasti verejného obstarávania sú znevýhodnení oproti veľkým spoločnostiam.

Takmer päťina (17,9 %) zástupcov malých a stredných podnikateľov uviedla, že v oblasti verejného obstarávania nepociťuje žiadne znevýhodnenie voči veľkým spoločnostiam.

Graf č. 12: Znevýhodnené postavenie MSP oproti veľkým spoločnostiam v oblastiach verejného obstarávania

Zdroj: Slovak Business Agency

Nedostatočný prehľad o tom, kde možno vyhľadávať informácie o aktuálne vyhlásených verejných obstarávaní pociťujú ako problematický aspekt verejného obstarávania najčastejšie zástupcovia mikropodnikov (11,5 %), podnikateľské subjekty pôsobiace v odvetví ubytovania a stravovania (15,8 %), so sídlom v Nitrianskom kraji (12,8 %), živnostníci (12,0 %) a podnikateľské subjekty vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (30,8 %).

Zložitou administratívnymi postupov spojených s procesom verejného obstarávania vnímajú ako problém najčastejšie podnikateľské subjekty pôsobiace v odvetví pôdohospodárstva (63,2 %), ubytovania a stravovania (52,6 %), so sídlom v Prešovskom (52,8 %) a v Banskobystrickom kraji (52,7 %), iné právne formy podnikateľských subjektov (61,5 %), začínajúci podnikatelia pôsobiaci na trhu do 3 rokov (56,5 %) a respondenti vo veku 50 až 59 rokov (54,3%).

Žiadne znevýhodnenie voči veľkým spoločnostiam v oblasti verejného obstarávania deklarovali v prieskume najčastejšie malí a strední podnikatelia z odvetvia priemyslu (23,4 %) a stavebníctva (24,4 %), so sídlom v Trnavskom kraji (23,1 %), vo fáze začatia podnikateľskej aktivity (23,1 %) a respondenti do veku do 29 rokov (22,2 %).

Tab. č. 13: Znevýhodnené postavenie MSP oproti veľkým spoločnostiam v oblastiach verejného obstarávania

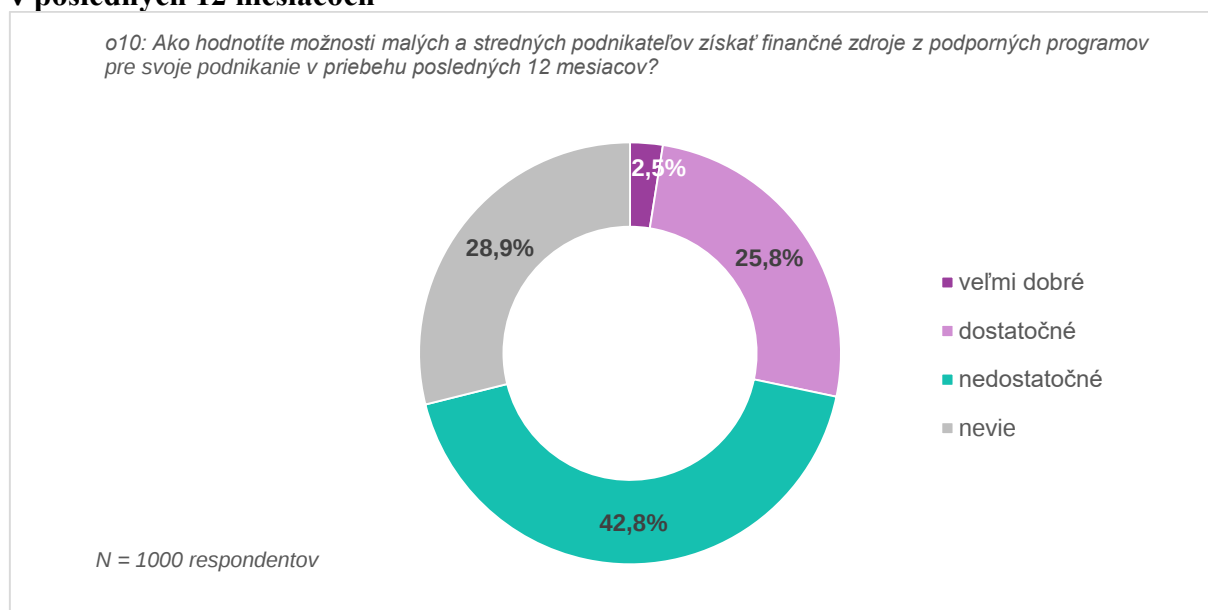
Riadkové %		nedostatočný prehľad, kde hľadať informácie	zložitosť administratívnych postupov VO	žiadne	iné
Celková vzorka	1000 respondentov	9,1%	46,5%	17,9%	6,0%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	11,5%	44,4%	17,6%	6,1%
	10 až 49 zamestnancov	8,0%	47,5%	18,8%	7,2%
	50 až 249 zamestnancov	4,5%	50,5%	17,3%	4,0%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	5,3%	63,2%	18,4%	0,0%
	priemysel	9,3%	41,1%	23,4%	7,5%
	stavebníctvo	11,8%	45,4%	24,4%	4,2%
	obchod	9,6%	45,0%	15,5%	6,4%
	ubytovanie a stravovanie	15,8%	52,6%	10,5%	2,6%
	doprava, informácie	8,1%	41,9%	15,1%	12,8%
	obchodné služby	7,0%	49,0%	17,1%	5,6%
	ostatné služby	10,7%	45,3%	17,3%	4,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	9,6%	44,7%	16,3%	6,0%
	Trnavský kraj	5,5%	44,0%	23,1%	3,3%
	Trenčiansky kraj	7,0%	46,5%	20,9%	3,5%
	Nitriansky kraj	12,8%	49,6%	12,0%	3,4%
	Žilinský kraj	8,5%	43,2%	17,8%	10,2%
	Banskobystrický kraj	8,6%	52,7%	20,4%	4,3%
	Prešovský kraj	10,2%	52,8%	16,7%	7,4%
	Košický kraj	8,6%	41,9%	21,0%	8,6%
Právna forma firmy	Živnostník	12,0%	44,0%	19,2%	4,8%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	9,6%	43,5%	19,0%	7,0%
	Akciová spoločnosť	1,9%	49,1%	13,2%	9,4%
	Iné	4,9%	61,5%	13,3%	2,8%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	8,7%	56,5%	8,7%	0,0%
	Od 3 do 5 rokov	16,0%	48,0%	16,0%	4,0%
	Od 5 do 10 rokov	11,6%	41,0%	17,9%	7,5%
	10 a viac rokov	7,5%	47,3%	18,5%	6,1%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	30,8%	46,2%	23,1%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	13,8%	49,4%	17,2%	2,3%
	Expanzia – ďalší rast	9,5%	40,2%	19,6%	7,5%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	8,0%	49,1%	16,5%	5,4%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	8,0%	42,0%	22,3%	9,8%
Pohlavie	muž	9,4%	45,1%	17,5%	7,3%
	žena	8,7%	48,3%	18,4%	4,4%
Vek	do 29 rokov	3,7%	37,0%	22,2%	11,1%
	30 až 39 rokov	13,9%	43,9%	18,8%	5,6%
	40 až 49 rokov	10,2%	42,6%	18,7%	5,9%
	50 až 59 rokov	5,0%	54,3%	14,4%	5,0%
	60 a viac	4,9%	46,6%	21,4%	8,7%

6.2 Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov

Len 2,5 % malých a stredných podnikateľov hodnotilo možnosti získať finančné zdroje z podporných programov pre svoje podnikanie ako veľmi dobré. Ďalšia štvrtina (25,8 %) oslovených podnikateľov hodnotila tieto možnosti ako dostatočné.

Respondenti najčastejšie hodnotili možnosti na získanie finančnej podpory ako nedostatočné. Takto vidí možnosti získania finančných zdrojov z podporných programov pre svoje podnikanie 42,8 % oslovených MSP. Až 28,9 % zástupcov MSP sa k otázke nevedelo vyjadriť.

Graf č. 13: Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov v posledných 12 mesiacoch

Zdroj: Slovak Business Agency

Celkovo pozitívne (veľmi dobre + dostatočné) hodnotili podnikatelia dostupnosť finančných zdrojov z podporných programov najčastejšie predstavitelia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 zamestnancov (35,1 %), subjekty pôsobiace v odvetví pôdohospodárstva (42,1 %), iné právne formy podnikateľských subjektov (44,8 %), subjekty podnikajúce menej ako 3 roky (39,1 %) a vo fáze začatia podnikateľskej aktivity (53,8 %) a vo veku menej ako 29 rokov (48,1 %).

Ako **nedostatočné** hodnotili možnosti malých a stredných podnikateľov získať finančné zdroje z podporných programov najčastejšie predstavitelia mikropodnikov (47,9 %), z priemyslu (50,5 %) a z ubytovania stravovania (50,0 %), firmy z Banskobystrického kraja (51,6 %) a z Prešovského kraja (49,1 %), firmy s dĺžkou podnikania od 3 do 5 rokov, subjekty vo fáze začiatočného rozvoja (56,3 %) a respondenti mužského pohlavia (48,7 %).

Tab. č. 14: Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov v posledných 12 mesiacoch

Riadkové %		veľmi dobré	dostatočné	nedostatočné	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	2,5%	25,8%	42,8%	28,9%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	2,1%	20,9%	47,9%	29,1%
	10 až 49 zamestnancov	3,3%	30,1%	42,0%	24,6%
	50 až 249 zamestnancov	2,5%	32,7%	30,7%	34,2%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	2,6%	39,5%	50,0%	7,9%
	priemysel	3,7%	23,4%	50,5%	22,4%
	stavebníctvo	0,8%	17,6%	47,1%	34,5%
	obchod	2,8%	31,1%	39,0%	27,1%
	ubytovanie a stravovanie	0,0%	23,7%	50,0%	26,3%
	doprava, informácie	1,2%	18,6%	44,2%	36,0%
	obchodné služby	2,8%	26,2%	41,3%	29,7%
	ostatné služby	4,0%	25,3%	34,7%	36,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	1,4%	23,8%	42,2%	32,6%
	Trnavský kraj	0,0%	28,6%	38,5%	33,0%
	Trenčiansky kraj	4,7%	18,6%	43,0%	33,7%
	Nitriansky kraj	3,4%	25,6%	41,9%	29,1%
	Žilinský kraj	5,1%	24,6%	39,8%	30,5%
	Banskobystrický kraj	4,3%	30,1%	51,6%	14,0%
	Prešovský kraj	2,8%	27,8%	49,1%	20,4%
	Košický kraj	0,0%	30,5%	38,1%	31,4%
Právna forma firmy	Živnostník	3,6%	20,0%	46,8%	29,6%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	1,1%	24,5%	44,8%	29,6%
	Akciová spoločnosť	1,9%	32,1%	37,7%	28,3%
	Iné	6,3%	38,5%	30,1%	25,2%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	39,1%	47,8%	13,0%
	Od 3 do 5 rokov	2,0%	28,0%	56,0%	14,0%
	Od 5 do 10 rokov	1,2%	19,7%	43,9%	35,3%
	10 a viac rokov	3,0%	26,6%	40,5%	30,0%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	7,7%	46,2%	38,5%	7,7%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	2,3%	31,0%	56,3%	10,3%
	Expanzia – ďalší rast	1,0%	24,1%	42,2%	32,7%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	2,9%	27,5%	39,7%	29,9%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	2,7%	13,4%	50,0%	33,9%
Pohlavie	muž	1,8%	21,6%	48,7%	28,0%
	žena	3,4%	31,3%	35,2%	30,1%
Vek	do 29 rokov	0,0%	48,1%	22,2%	29,6%
	30 až 39 rokov	2,4%	28,9%	45,3%	23,3%
	40 až 49 rokov	1,3%	26,9%	38,0%	33,8%
	50 až 59 rokov	2,2%	23,4%	46,4%	28,1%
	60 a viac	7,8%	14,6%	45,6%	32,0%

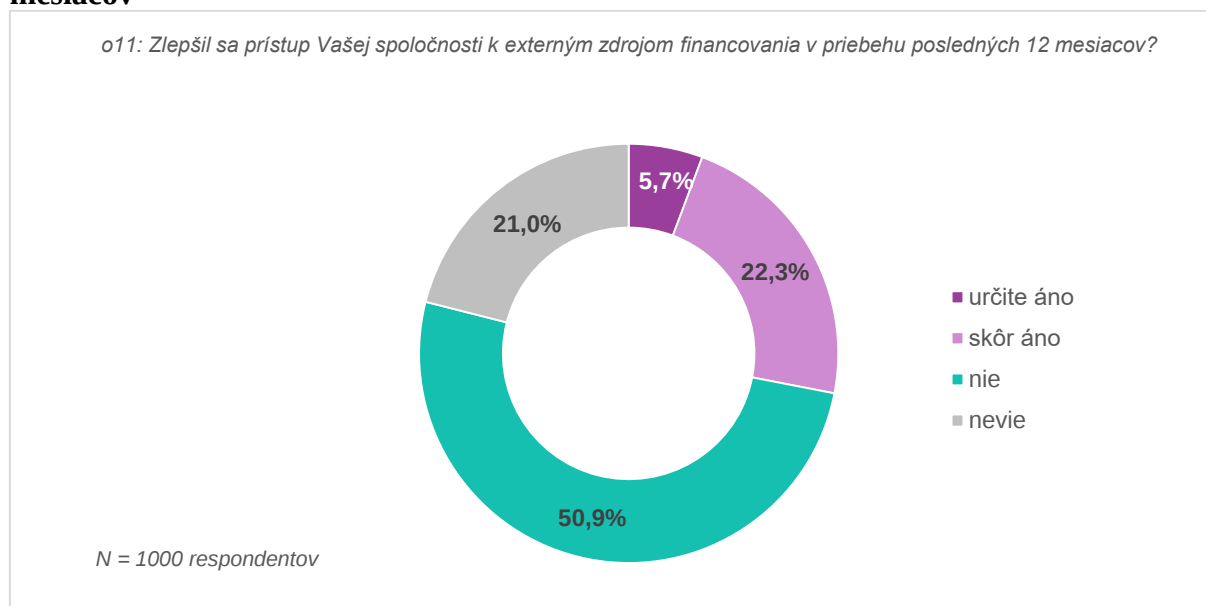
7 PRÍSTUP K FINANCOVANIU – PRINCÍP 6

7.1 Zlepšenie prístupu k externým zdrojom financovania

Podľa 28,0 % respondentov sa v priebehu posledných 12 mesiacov zlepšil prístup malých a stredných podnikov k externým zdrojom financovania. O zlepšení v prístupe k externému financovaniu je určite presvedčených 5,7 % oslovených podnikateľov. Viac ako pätina (22,3 %) opýtaných podnikateľov si myslí, že prístup k externým zdrojom financovania sa skôr zlepšil.

Polovica zástupcov MSP (50,9 %) však zastáva opačný názor. Podľa tejto skupiny respondentov nedošlo v priebehu posledných 12 mesiacov k žiadnemu zlepšeniu v prístupe ich firiem k externým zdrojom financovania. Približne pätina (21,0 %) oslovených podnikateľov nevedela na uvedenú otázku odpovedať.

Graf č. 14: Zlepšenie prístupu MSP k externým zdrojom financovania za posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

To, že sa prístup malých a stredných podnikov k externým zdrojom financovania za posledných 12 mesiacov celkovo zlepšil (určite áno + skôr áno) sú podľa výsledkov prieskumu presvedčení predovšetkým predstavitelia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (41,1 %), subjekty pôsobiace v odvetví pôdohospodárstva (36,8 %), iné právne formy (45,5 %) a akciové spoločnosti (41,5 %) a respondenti vo veku do 29 rokov (37,0 %).

Naopak, to že sa prístup malých a stredných podnikov k externým zdrojom financovania za posledných 12 mesiacov nezlepšil sú presvedčení predovšetkým predstavitelia mikropodnikov (55,4 %), firmy pôsobiace v odvetví ubytovania a stravovania (71,1 %), so sídlom v Banskobystrickom (55,9 %) a v Prešovskom kraji (55,7 %), podnikatelia vo fáze začiatočného rozvoja (55,8 %) a respondenti vo vekovej kategórii 60 a viac rokov (57,3 %).

Tab. č. 15: Hodnotenie dostupnosti finančných zdrojov z podporných programov v posledných 12 mesiacoch

Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	5,7%	22,3%	50,9%	21,0%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	3,7%	19,6%	55,4%	21,3%
	10 až 49 zamestnancov	7,2%	20,3%	53,3%	19,2%
	50 až 249 zamestnancov	8,9%	32,2%	36,1%	22,8%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	7,9%	28,9%	55,3%	7,9%
	priemysel	7,5%	23,4%	48,6%	20,6%
	stavebníctvo	2,5%	18,5%	51,3%	27,7%
	obchod	6,8%	24,8%	48,8%	19,6%
	ubytovanie a stravovanie	5,3%	7,9%	71,1%	15,8%
	doprava, informácie	3,5%	25,9%	52,9%	17,6%
	obchodné služby	5,6%	22,0%	49,3%	23,1%
	ostatné služby	6,7%	20,0%	52,0%	21,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	5,7%	16,3%	51,8%	26,2%
	Trnavský kraj	3,3%	22,0%	51,6%	23,1%
	Trenčiansky kraj	4,7%	27,9%	44,2%	23,3%
	Nitriansky kraj	7,7%	24,8%	46,2%	21,4%
	Žilinský kraj	6,8%	21,2%	52,5%	19,5%
	Banskobystrický kraj	7,5%	25,8%	55,9%	10,8%
	Prešovský kraj	4,7%	25,5%	55,7%	14,2%
	Košický kraj	4,8%	26,7%	47,6%	21,0%
Právna forma firmy	Živnostník	1,6%	22,5%	53,0%	22,9%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	6,7%	17,4%	53,5%	22,4%
	Akciová spoločnosť	9,4%	32,1%	34,0%	24,5%
	Iné	7,7%	37,8%	43,4%	11,2%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	26,1%	52,2%	21,7%
	Od 3 do 5 rokov	6,1%	22,2%	50,5%	21,2%
	Od 5 do 10 rokov	6,9%	19,7%	50,3%	23,1%
	10 a viac rokov	5,5%	22,9%	51,1%	20,5%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	30,8%	46,2%	23,1%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	5,8%	23,3%	55,8%	15,1%
	Expanzia – ďalší rast	5,5%	25,6%	47,7%	21,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	6,6%	21,9%	50,9%	20,6%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	1,8%	17,0%	53,6%	27,7%
Pohlavie	muž	5,7%	20,2%	53,5%	20,6%
	žena	5,7%	25,1%	47,6%	21,6%
Vek	do 29 rokov	3,7%	33,3%	25,9%	37,0%
	30 až 39 rokov	6,3%	23,7%	52,3%	17,8%
	40 až 49 rokov	6,3%	20,7%	51,6%	21,4%
	50 až 59 rokov	5,1%	22,7%	48,7%	23,5%
	60 a viac	4,9%	19,4%	57,3%	18,4%

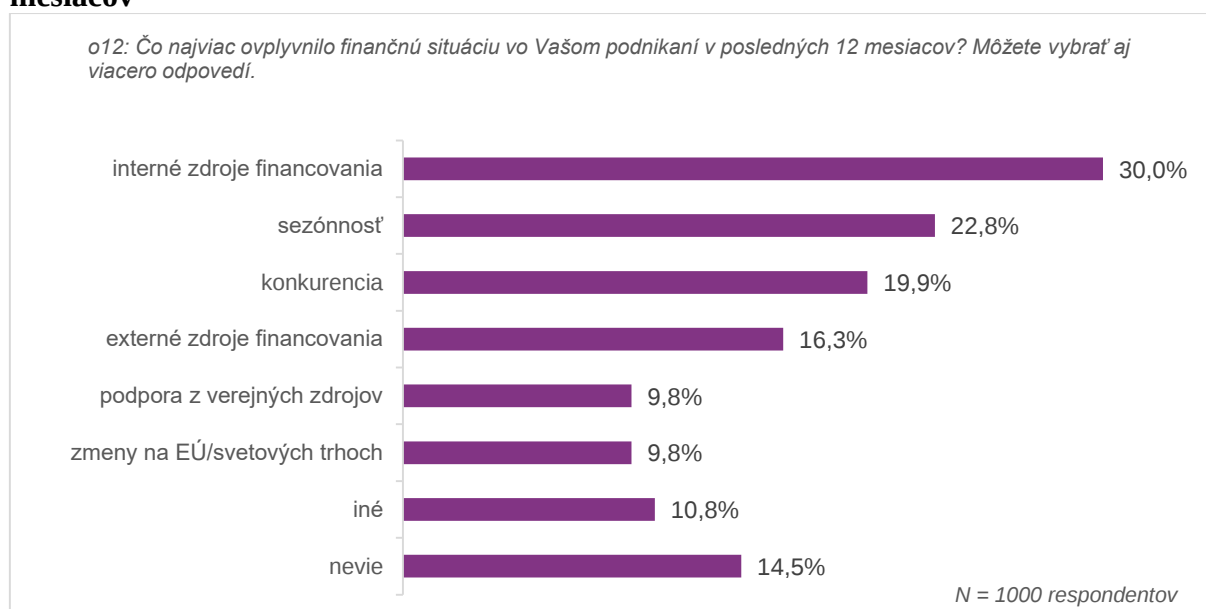
7.2 Faktory ovplyvňujúce finančnú situáciu v podnikaní

Za obdobie posledných 12 mesiacov ovplyvňovali finančnú situáciu malých a stredných podnikov na Slovensku viaceré faktory. Zástupcovia oslovených MSP sa najčastejšie zhodli, že **finančnú situáciu ich podnikov najviac ovplyvnili: interné zdroje financovania** (30,0 %), **sezónnosť** (22,8 %), **konkurencia** (19,9 %) a **externé zdroje financovania** (16,3 %).

Menej významný vplyv na finančnú situáciu malých a stredných podnikov mala počas predchádzajúcich 12 mesiacov podpora z verejných zdrojov a zmeny na jednotnom trhu EÚ, resp. ostatných svetových trhoch (v oboch prípadoch 9,8 %).

Iné faktory, ktoré ovplyvňovali finančnú situáciu MSP počas predchádzajúcich 12 mesiacov uviedlo celkovo 10,8 % respondentov. K otázke sa nevedelo vyjadriť 14,5 % oslovených podnikateľov.

Graf č. 15: Faktory ovplyvňujúce finančnú situáciu v podnikaní počas posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

Interné zdroje financovania ako faktor najvýznamnejšie ovplyvňujúci finančnú situáciu v podnikaní uvádzali v prieskume predovšetkým malé a stredné podniky pôsobiace v odvetví dopravy, informačných a komunikačných činnostiach (34,9 %), so sídlom v Banskobystrickom kraji (37,6 %), spoločnosti s ručeným obmedzením (33,4 %), podnikatelia pôsobiaci na trhu menej ako 3 roky (39,1 %) a respondenti vo veku do 29 rokov (59,3 %).

Externé zdroje financovania ako faktor najvýznamnejšie ovplyvňujúci finančnú situáciu v podnikaní uvádzali v prieskume najčastejšie predstavitelia stredných podnikov (20,8 %), firmy pôsobiace v odvetví ostatných služieb (22,7 %), so sídlom v Trenčianskom kraji (22,1 %) a v Košickom kraji (21,0 %) a iné právne formy (23,1 %).

Konkurenciu uvádzali ako faktor ovplyvňujúci finančnú situáciu v podnikaní najčastejšie predstavitelia malých a stredných podnikov z odvetvia ubytovania a stravovania (31,6 %), so sídlom v Košickom kraji (26,7 %), subjekty podnikajúce od 3 do 5 rokov (27,0 %), podnikatelia vo fáze začiatočného rozvoja (26,4 %) a útlmu podnikateľskej aktivity (24,1 %).

Sezónnosť uvádzali ako faktor ovplyvňujúci finančnú situáciu v podnikaní najčastejšie predstavitelia mikropodnikov (28,4 %), firmy z odvetvia ubytovania a stravovania (39,5 %), z pôdohospodárstva (36,8 %), živnostníci (33,2 %) a firmy vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (38,5 %).

Zmeny na EÚ, resp. svetových trhoch uvádzali najčastejšie respondenti z odvetvia priemyslu (15,9 %), dopravy, informačných a komunikačných činností (16,3 %), so sídlom v Nitrianskom kraji (13,7 %) a podnikatelia pôsobiaci na trhu menej ako 3 roky (23,1 %).

Podporu z verejných zdrojov uvádzali najčastejšie respondenti stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (18,8 %), z odvetvia ostatných služieb (24,0 %), so sídlom v Prešovskom kraji (13,9 %), iné právne formy (39,9 %), firmy vo fáze začatia podnikateľskej aktivity (23,1 %) a respondenti ženského pohlavia (14,5 %).

Tab. č. 16: Faktory ovplyvňujúce finančnú situáciu v podnikaní počas posledných 12 mesiacov

Riadkové %		interné zdroje financovania	externé zdroje financovania	konkurencia	sezónnosť
Celková vzorka	1000 respondentov	30,0%	16,3%	19,9%	22,8%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	30,3%	14,0%	22,0%	28,4%
	10 až 49 zamestnancov	31,9%	17,4%	18,8%	19,2%
	50 až 249 zamestnancov	26,7%	20,8%	15,8%	13,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	21,1%	13,2%	18,4%	36,8%
	priemysel	29,9%	12,1%	19,6%	19,6%
	stavebníctvo	27,7%	11,8%	19,3%	34,5%
	obchod	30,3%	16,7%	23,1%	26,3%
	ubytovanie a stravovanie	28,9%	10,5%	31,6%	39,5%
	doprava, informácie	34,9%	16,3%	15,1%	14,0%
	obchodné služby	30,8%	18,9%	17,8%	14,3%
	ostatné služby	29,3%	22,7%	18,7%	24,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	33,3%	19,5%	19,1%	21,6%
	Trnavský kraj	27,5%	7,7%	22,0%	22,0%
	Trenčiansky kraj	23,3%	22,1%	16,3%	29,1%
	Nitriansky kraj	26,5%	16,2%	23,9%	19,7%
	Žilinský kraj	28,8%	12,7%	12,7%	25,4%
	Banskobystrický kraj	37,6%	11,8%	18,3%	25,8%
	Prešovský kraj	27,8%	13,9%	21,3%	25,0%
	Košický kraj	29,5%	21,0%	26,7%	17,1%
Právna forma firmy	Živnostník	25,6%	11,6%	21,6%	33,2%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	33,4%	16,8%	22,4%	22,0%
	Akciová spoločnosť	28,3%	15,1%	13,2%	11,3%
	Iné	25,2%	23,1%	9,8%	11,9%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	39,1%	17,4%	21,7%	17,4%
	Od 3 do 5 rokov	33,0%	16,0%	27,0%	29,0%
	Od 5 do 10 rokov	33,5%	15,0%	19,7%	27,2%
	10 a viac rokov	28,4%	16,6%	18,9%	21,0%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	23,1%	15,4%	0,0%	38,5%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	34,5%	16,1%	26,4%	33,3%
	Expanzia – ďalší rast	34,7%	18,1%	20,1%	20,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	30,1%	17,3%	18,5%	22,4%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	18,8%	8,0%	24,1%	19,6%
Pohlavie	muž	30,1%	16,8%	20,9%	23,4%
	žena	29,9%	15,6%	18,6%	22,1%
Vek	do 29 rokov	59,3%	18,5%	18,5%	14,8%
	30 až 39 rokov	32,4%	17,1%	20,6%	25,1%
	40 až 49 rokov	27,5%	16,4%	20,3%	22,3%
	50 až 59 rokov	27,3%	14,7%	19,1%	24,1%
	60 a viac	30,1%	17,5%	19,4%	16,5%

Pokračovanie tabuľky č. 16

Riadkové %		zmeny na EÚ/svetových trhoch	podpora z verejných zdrojov	iné	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	9,8%	9,8%	10,8%	14,5%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	9,8%	5,9%	12,6%	12,5%
	10 až 49 zamestnancov	8,3%	10,5%	10,5%	13,8%
	50 až 249 zamestnancov	11,9%	18,8%	6,4%	20,8%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	13,2%	7,9%	7,9%	13,2%
	priemysel	15,9%	7,5%	15,0%	13,1%
	stavebníctvo	9,2%	3,4%	11,8%	11,8%
	obchod	8,8%	8,4%	7,6%	15,5%
	ubytovanie a stravovanie	7,9%	2,6%	13,2%	7,9%
	doprava, informácie	16,3%	5,8%	16,3%	12,8%
	obchodné služby	8,0%	13,3%	10,8%	17,5%
	ostatné služby	4,0%	24,0%	8,0%	12,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	8,9%	8,2%	9,6%	16,0%
	Trnavský kraj	12,1%	5,5%	13,2%	18,7%
	Trenčiansky kraj	7,0%	11,6%	7,0%	16,3%
	Nitriansky kraj	13,7%	12,0%	8,5%	15,4%
	Žilinský kraj	6,8%	11,0%	16,9%	10,2%
	Banskobystrický kraj	10,8%	7,5%	9,7%	12,9%
	Prešovský kraj	8,3%	13,9%	9,3%	11,1%
	Košický kraj	12,4%	10,5%	13,3%	14,3%
Právna forma firmy	Živnostník	8,4%	4,8%	12,4%	15,6%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	11,0%	4,0%	12,3%	11,2%
	Akciová spoločnosť	5,7%	13,2%	9,4%	24,5%
	Iné	9,1%	39,9%	2,8%	21,7%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	13,0%	17,4%	4,3%	13,0%
	Od 3 do 5 rokov	7,0%	7,0%	15,0%	7,0%
	Od 5 do 10 rokov	7,5%	2,3%	11,0%	10,4%
	10 a viac rokov	10,7%	11,8%	10,4%	16,6%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	7,7%	23,1%	7,7%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	8,0%	9,2%	3,4%	8,0%
	Expanzia – ďalší rast	10,1%	3,5%	13,1%	11,1%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	8,8%	12,4%	9,8%	17,0%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	16,1%	6,3%	17,9%	14,3%
Pohlavie	muž	11,5%	6,2%	14,7%	9,2%
	žena	7,6%	14,5%	5,7%	21,4%
Vek	do 29 rokov	7,4%	11,1%	3,7%	14,8%
	30 až 39 rokov	9,4%	8,7%	11,8%	8,4%
	40 až 49 rokov	12,5%	11,1%	10,2%	15,7%
	50 až 59 rokov	9,4%	10,8%	11,2%	17,6%
	60 a viac	4,9%	5,8%	10,7%	19,4%

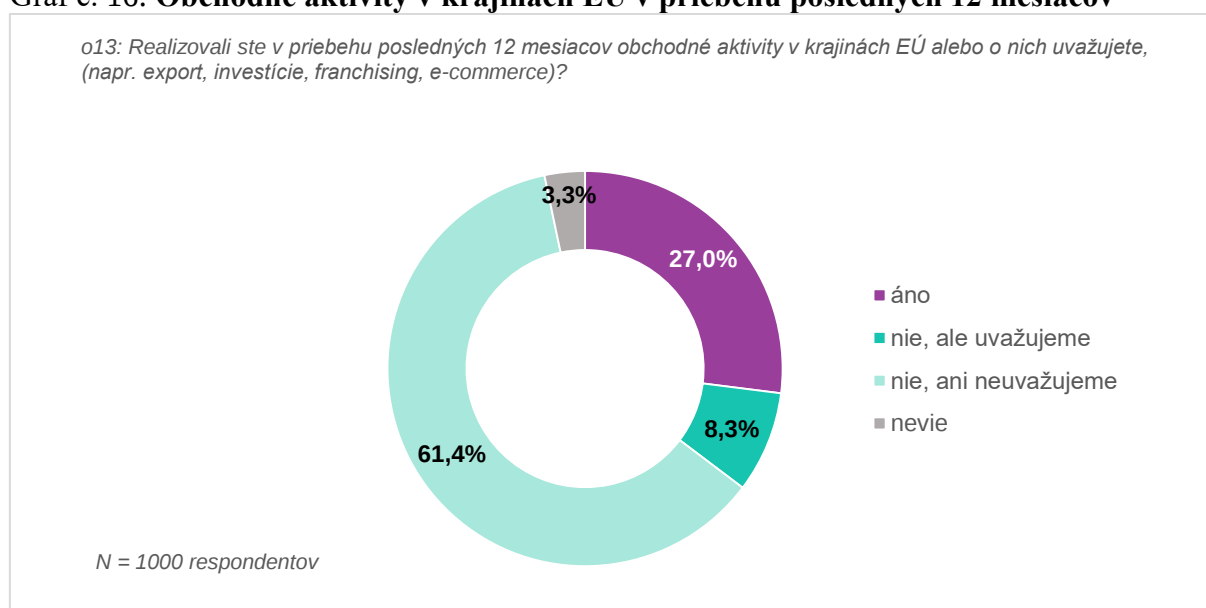
8 JEDNOTNÝ TRH – PRINCÍP 7

8.1 Realizácia obchodných aktivít MSP v krajinách EÚ

Za obdobie predchádzajúcich 12 mesiacov realizovalo svoje obchodné aktivity v krajinách Európskej únie 27,0 % MSP zapojených do prieskumu. Ďalších 8,3 % respondentov obchodné aktivity na území jednotného trhu EÚ v rovnakom období nerealizovalo, ale o tejto možnosti uvažuje.

Nižšiu mieru zapájania MSP do zahranično-obchodných aktivít potvrdzujú aj odpovede oslovených MSP. Až 61,4 % oslovených podnikateľov v prieskume uviedlo, že v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov nerealizovali v krajinách EÚ žiadne obchodné aktivity a ani o podobných aktivitách v budúcnosti neuvažujú. Na otázku nevedelo odpovedať 3,3 % respondentov.

Graf č. 16: Obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

Zahranično-obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov uskutočnili podľa výsledkov prieskumu vo väčšej miere ako v rámci celej SR prevažne stredné podniky s počtom zamestnancov od 50 do 249 (39,6 %), firmy z odvetvia priemyslu (43,0 %), dopravy, informačných a komunikačných činností (41,9 %), so sídlom v Bratislavskom kraji (32,3 %), akciové spoločnosti (41,5 %), podnikatelia vo fáze expanzie (36,2 %) a respondenti vo veku do 29 rokov (33,3 %) a vo veku od 30 do 39 rokov (33,1 %).

Obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov nerealizovali, ale o nich uvažujú najčastejšie predstavitelia firiem z odvetvia priemyslu (13,1 %), Banskobystrického kraja (12,9 %), akciové spoločnosti (13,2 %), subjekty vo fáze začiatočného rozvoja (17,2 %) a mladí podnikatelia do 29 rokov (11,1 %).

Obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov nerealizovali a ani o nich neuvažujú najčastejšie predstavitelia mikropodnikov (67,6 %), z odvetvia ubytovania a stravovania (100 %), z Nitrianskeho kraja (67,5 %), živnostníci (74,8 %), firmy vo fáze zrelosti (65,2 %), zástupcovia firiem ženského pohlavia (64,8 %) a vo veku 60 a viac rokov (72,8 %).

Tab. č. 17: Obchodné aktivity v krajinách EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov

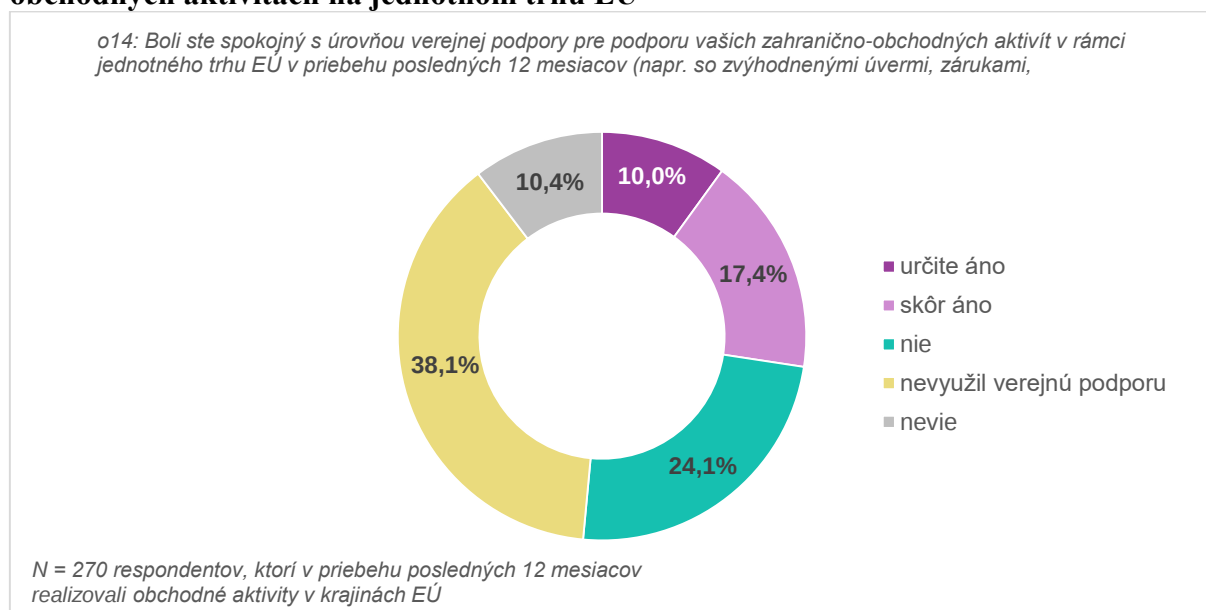
Riadkové %		áno, realizovali	nie, ale uvažujeme	nie, ani neuvažujeme	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	27,0%	8,3%	61,4%	3,3%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	21,6%	8,6%	67,6%	2,1%
	10 až 49 zamestnancov	27,9%	9,1%	59,1%	4,0%
	50 až 249 zamestnancov	39,6%	6,4%	48,5%	5,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	21,1%	10,5%	68,4%	0,0%
	priemysel	43,0%	13,1%	43,0%	0,9%
	stavebníctvo	16,8%	5,9%	74,8%	2,5%
	obchod	33,5%	9,2%	54,6%	2,8%
	ubytovanie a stravovanie	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%
	doprava, informácie	41,9%	10,5%	43,0%	4,7%
	obchodné služby	23,4%	7,0%	65,4%	4,2%
	ostatné služby	12,0%	8,0%	72,0%	8,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	32,3%	9,6%	54,6%	3,5%
	Trnavský kraj	29,7%	3,3%	65,9%	1,1%
	Trenčiansky kraj	25,6%	5,8%	65,1%	3,5%
	Nitriansky kraj	24,8%	5,1%	67,5%	2,6%
	Žilinský kraj	22,9%	8,5%	63,6%	5,1%
	Banskobystrický kraj	21,5%	12,9%	63,4%	2,2%
	Prešovský kraj	28,7%	8,3%	59,3%	3,7%
	Košický kraj	21,9%	10,5%	63,8%	3,8%
Právna forma firmy	Živnostník	12,8%	10,0%	74,8%	2,4%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	35,2%	8,8%	53,4%	2,5%
	Akciová spoločnosť	41,5%	13,2%	37,7%	7,5%
	Iné	14,7%	1,4%	77,6%	6,3%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	17,4%	13,0%	65,2%	4,3%
	Od 3 do 5 rokov	22,0%	13,0%	62,0%	3,0%
	Od 5 do 10 rokov	28,9%	8,7%	61,3%	1,2%
	10 a viac rokov	27,6%	7,4%	61,2%	3,8%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	23,1%	15,4%	61,5%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	23,0%	17,2%	57,5%	2,3%
	Expanzia – ďalší rast	36,2%	10,6%	52,3%	1,0%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	24,8%	5,8%	65,2%	4,2%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	25,9%	9,8%	60,7%	3,6%
Pohlavie	muž	29,0%	10,4%	58,8%	1,8%
	žena	24,4%	5,5%	64,8%	5,3%
Vek	do 29 rokov	33,3%	11,1%	44,4%	11,1%
	30 až 39 rokov	33,1%	9,4%	53,7%	3,8%
	40 až 49 rokov	24,6%	8,9%	63,0%	3,6%
	50 až 59 rokov	24,8%	7,6%	65,1%	2,5%
	60 a viac	21,4%	4,9%	72,8%	1,0%

8.2 Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory zahranično-obchodných aktivít v krajinách EÚ

Z tých malých a stredných podnikov, ktoré počas predchádzajúcich 12 mesiacov realizovali svoje obchodné aktivity na jednotnom trhu EÚ (270 respondentov), **využilo verejnú podporu sumárne 61,9 %**. **Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory** pre rozvoj zahranično-obchodných aktivít v rámci vnútorného trhu EÚ **vyjadrilo v prieskume 27,4 % oslovených MSP**. S úrovňou verejnej podpory bol určite spokojný jeden z desiatich (10,0 %) zástupcov MSP s obchodnými aktivitami na vnútornom trhu EÚ. Podiel respondentov, ktorí boli skôr spokojní predstavoval 17,4 %.

Naopak, **nespokojnosť s poskytnutou verejnou podporou prezentovala takmer štvrtina (24,1 %) z respondentov, ktorí v priebehu posledných 12 mesiacov realizovali obchodné aktivity v krajinách EÚ**. V rámci realizácie svojich obchodných aktivít na jednotnom trhu EÚ (počas posledných 12 mesiacov pred realizáciou prieskumu) nevyužilo žiadnu verejnú podporu 38,1 % malých a stredných podnikateľov. K spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pre rozvoj zahranično-obchodných aktivít na jednotnom trhu EÚ sa nevedelo jasne vyjadriť 10,4 % opýtaných.

Graf č. 17: **Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zahranično-obchodných aktivitách na jednotnom trhu EÚ**

Zdroj: Slovak Business Agency

Vzhľadom na nízku početnosť respondentov odpovedajúcich na položenú otázku (270) má vyhodnotenie odpovedí v rámci druhostupňového triedenia v tabuľke č. 18 nižšiu spoľahlivosť.

Tab. č. 18: **Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zahranično-obchodných aktivitách na jednotnom trhu EÚ**

Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevyužil verejnú podporu	nevie
Celková vzorka	270 respondentov	10,0%	17,4%	24,1%	38,1%	10,4%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	10,6%	12,4%	28,3%	40,7%	8,0%
	10 až 49 zamestnancov	7,8%	18,2%	24,7%	35,1%	14,3%
	50 až 249 zamestnancov	11,3%	23,8%	17,5%	37,5%	10,0%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	37,5%	0,0%	0,0%	50,0%	12,5%
	priemysel	15,2%	21,7%	17,4%	39,1%	6,5%
	stavebníctvo	10,0%	20,0%	30,0%	25,0%	15,0%
	obchod	4,8%	25,0%	21,4%	36,9%	11,9%
	ubytovanie a stravovanie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	doprava, informácie	11,1%	5,6%	27,8%	41,7%	13,9%
	obchodné služby	9,0%	11,9%	31,3%	40,3%	7,5%
	ostatné služby	11,1%	22,2%	22,2%	33,3%	11,1%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	8,8%	14,3%	23,1%	38,5%	15,4%
	Trnavský kraj	14,8%	11,1%	18,5%	40,7%	14,8%
	Trenčiansky kraj	13,6%	4,5%	22,7%	50,0%	9,1%
	Nitriansky kraj	0,0%	34,5%	17,2%	41,4%	6,9%
	Žilinský kraj	11,1%	3,7%	29,6%	48,1%	7,4%
	Banskobystrický kraj	25,0%	20,0%	35,0%	20,0%	0,0%
	Prešovský kraj	6,5%	32,3%	22,6%	35,5%	3,2%
	Košický kraj	8,7%	21,7%	30,4%	26,1%	13,0%
Právna forma firmy	Živnostník	6,3%	18,8%	18,8%	50,0%	6,3%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	10,3%	14,9%	27,2%	36,9%	10,8%
	Akciová spoločnosť	0,0%	22,7%	22,7%	31,8%	22,7%
	Iné	23,8%	33,3%	4,8%	38,1%	0,0%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	25,0%	75,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Od 3 do 5 rokov	18,2%	0,0%	36,4%	40,9%	4,5%
	Od 5 do 10 rokov	10,0%	20,0%	24,0%	42,0%	4,0%
	10 a viac rokov	8,8%	17,5%	23,2%	37,6%	12,9%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	25,0%	5,0%	30,0%	35,0%	5,0%
	Expanzia – ďalší rast	9,7%	22,2%	19,4%	43,1%	5,6%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	9,6%	18,5%	24,0%	34,2%	13,7%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	3,4%	6,9%	27,6%	51,7%	10,3%
Pohlavie	muž	9,1%	14,0%	28,7%	40,2%	7,9%
	žena	11,3%	22,6%	17,0%	34,9%	14,2%
Vek	do 29 rokov	33,3%	22,2%	11,1%	0,0%	33,3%
	30 až 39 rokov	9,5%	20,0%	20,0%	41,1%	9,5%
	40 až 49 rokov	8,0%	13,3%	28,0%	40,0%	10,7%
	50 až 59 rokov	8,7%	18,8%	24,6%	39,1%	8,7%
	60 a viac	13,6%	13,6%	31,8%	31,8%	9,1%

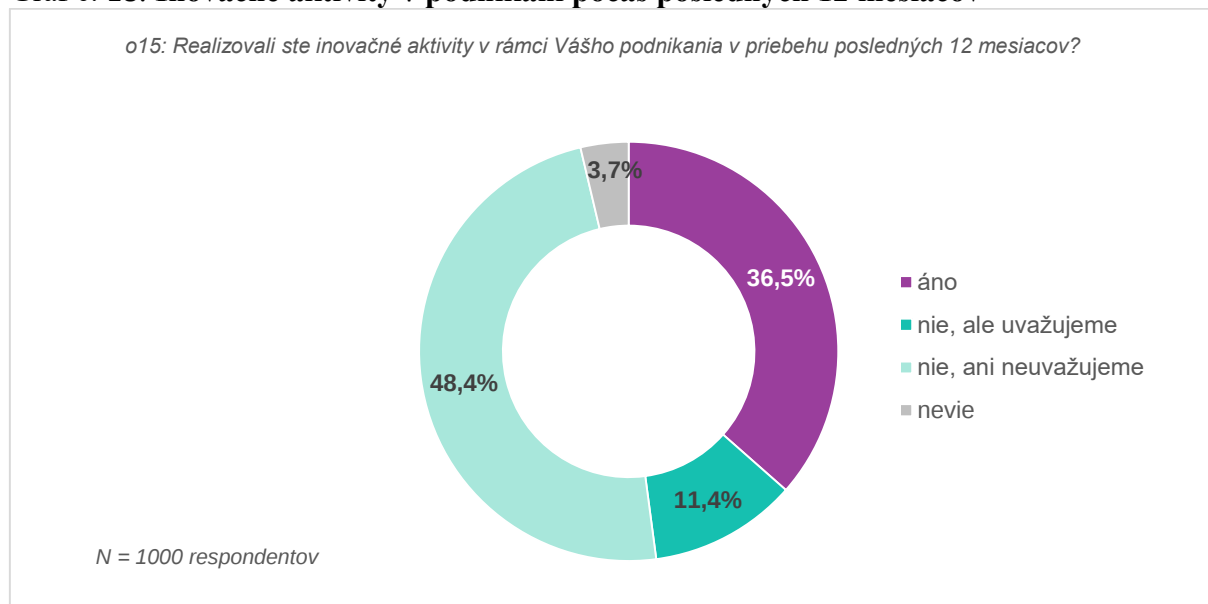
9 ZRUČNOSTI A INOVÁCIE – PRINCÍP 8

9.1 Realizácia inovačných aktivít v podnikaní

Za jeden z kľúčových prvkov ďalšieho rozvoja podnikov sa v súčasnosti pokladá zavádzanie inovácií. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že **viac ako tretina (36,5 %) zástupcov MSP realizovala vo svojich firmách v predchádzajúcich 12 mesiacoch určité inovačné aktivity**. Ďalších 11,4 % opýtaných síce nerealizovalo v rovnakom čase žiadne inovačné aktivity, no s perspektívou najbližších rokov uvažujú aj o takejto možnosti.

Určitú mieru znepokojenia však vyvoláva **takmer polovica (48,4 %) malých a stredných podnikov**, ktorá za posledných 12 mesiacov **nerealizovala žiadne inovačné aktivity a ani o tom neuvažuje**, čo môže mať v budúcnosti významný dopad na konkurencieschopnosť a rozvoj tejto skupiny podnikateľských subjektov. Na realizáciu inovačných aktivít vo svojej firme nevedelo odpovedať 3,7 % zástupcov MSP.

Graf č. 18: Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov uskutočnili predovšetkým stredné podniky s počtom zamestnancov od 50 do 249, firmy z odvetvia priemyslu (44,9 %), so sídlom v Banskobystrickom kraji (41,9 %), akciové spoločnosti (49,1 %), podnikatelia vo fáze expanzie (48,2 %) a zástupcovia firiem mužského pohlavia (41,2 %).

Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov nerealizovali, ale nad nimi uvažujú najmä podnikatelia z odvetvia obchodu (14,7 %) a priemyslu (13,1 %), so sídlom v Prešovskom kraji (13,9 %), podnikatelia vo fáze začiatočného rozvoja (23,0 %) a mladí podnikatelia vo veku do 29 rokov (14,8 %).

Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov nerealizovali a ani nad nimi neuvažujú predovšetkým mikropodniky (54,2 %), firmy z odvetvia stavebníctva (64,7 %) a ubytovania a stravovania (57,9 %), so sídlom v Trnavskom (56,0 %) a v Nitrianskom kraji (55,6 %), živnostníci (62,8 %), začínajúci podnikatelia pôsobiaci na trhu do 3 rokov (69,6 %), subjekty vo fáze útlmu podnikateľskej činnosti (65,2 %) a zástupcovia firiem vo veku 60 a viac rokov (56,3 %).

Tab. č. 19: Inovačné aktivity v podnikaní počas posledných 12 mesiacov

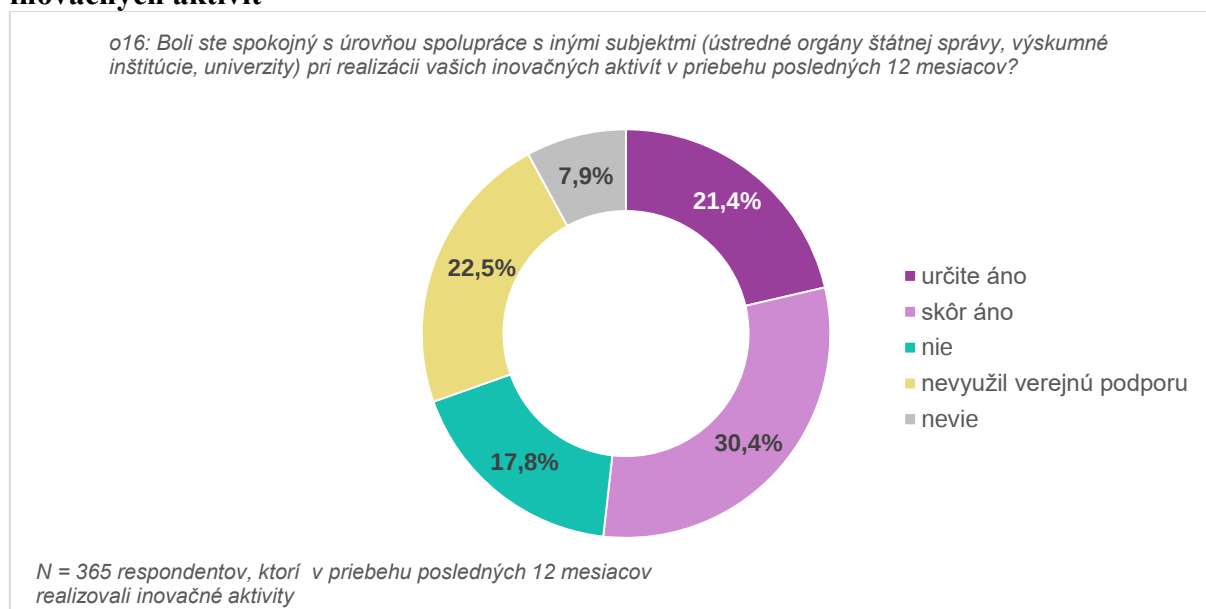
Riadkové %		áno, realizovali	nie, ale uvažujeme	nie, ani neuvažujeme	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	36,5%	11,4%	48,4%	3,7%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	30,8%	12,1%	54,2%	2,9%
	10 až 49 zamestnancov	41,3%	10,9%	44,6%	3,3%
	50 až 249 zamestnancov	44,6%	10,4%	38,6%	6,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	42,1%	7,9%	50,0%	0,0%
	priemysel	44,9%	13,1%	41,1%	0,9%
	stavebníctvo	22,7%	10,1%	64,7%	2,5%
	obchod	33,1%	14,7%	47,4%	4,8%
	ubytovanie a stravovanie	31,6%	7,9%	57,9%	2,6%
	doprava, informácie	40,7%	7,0%	47,7%	4,7%
	obchodné služby	40,2%	10,1%	45,5%	4,2%
	ostatné služby	38,7%	13,3%	42,7%	5,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	38,7%	12,8%	44,3%	4,3%
	Trnavský kraj	33,0%	8,8%	56,0%	2,2%
	Trenčiansky kraj	38,4%	12,8%	47,7%	1,2%
	Nitriansky kraj	30,8%	9,4%	55,6%	4,3%
	Žilinský kraj	37,3%	10,2%	46,6%	5,9%
	Banskobystrický kraj	41,9%	8,6%	47,3%	2,2%
	Prešovský kraj	33,3%	13,9%	49,1%	3,7%
	Košický kraj	36,2%	12,4%	47,6%	3,8%
Právna forma firmy	Živnostník	22,8%	12,0%	62,8%	2,4%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	40,3%	11,7%	44,9%	3,1%
	Akciová spoločnosť	49,1%	7,5%	34,0%	9,4%
	Iné	41,3%	10,5%	42,0%	6,3%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	8,7%	17,4%	69,6%	4,3%
	Od 3 do 5 rokov	42,0%	15,0%	39,0%	4,0%
	Od 5 do 10 rokov	36,4%	9,2%	50,9%	3,5%
	10 a viac rokov	36,6%	11,2%	48,4%	3,7%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	30,8%	15,4%	46,2%	7,7%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	34,5%	23,0%	39,1%	3,4%
	Expanzia – ďalší rast	48,2%	11,6%	35,7%	4,5%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	36,5%	9,5%	50,9%	3,1%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	17,9%	11,6%	65,2%	5,4%
Pohlavie	muž	41,2%	10,6%	45,5%	2,7%
	žena	30,3%	12,4%	52,2%	5,1%
Vek	do 29 rokov	25,9%	14,8%	51,9%	7,4%
	30 až 39 rokov	37,3%	14,3%	43,9%	4,5%
	40 až 49 rokov	36,4%	11,5%	48,5%	3,6%
	50 až 59 rokov	36,0%	11,2%	49,6%	3,2%
	60 a viac	38,8%	2,9%	56,3%	1,9%

9.2 Spokojnosť s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít

Zo skupiny malých a stredných podnikateľov, ktorí počas predchádzajúcich 12 mesiacov realizovali vo svojej firme inovačné aktivity (365 respondentov), bola **s úrovňou spolupráce s inými subjektmi** (ako napr. ústredné orgány štátnej správy, výskumné inštitúcie alebo univerzity) **spokojná približne polovica (51,8 %)**. Úplnú spokojnosť s úrovňou spolupráce vyjadrila pätina (21,4 %) respondentov. Takmer tretina (30,4 %) MSP bola so spoluprácou skôr spokojná.

Úroveň spolupráce medzi MSP a inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít hodnotilo negatívne 17,8 % opýtaných. V rámci spolupráce pri realizácii inovačných aktivít verejnú podporu nevyužilo 22,5 % inovujúcich MSP. Spokojnosť s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít v priebehu posledných 12 mesiacov nevedelo ohodnotiť 7,9 % zástupcov MSP.

Graf č. 19: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít

Zdroj: Slovak Business Agency

Celkovo spokojní (určite áno + skôr áno) s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít boli najmä predstavitelia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (57,8 %), firmy z odvetvia pôdohospodárstva (75,0 %) a ostatných služieb (69,0 %), so sídlom v Banskobystrickom (61,5 %) a v Nitrianskom kraji (58,3 %), iné právne formy (79,7 %) a akciové spoločnosti (61,5 %), subjekty podnikajúce menej ako 3 roky, respondenti ženského pohlavia (62,1 %) a mladí respondenti vo veku do 29 rokov (57,1 %).

Nespokojnosť s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít vyjadrili predovšetkým zástupcovia malých a stredných podnikateľov z odvetvia priemyslu (27,1 %), či firmy pôsobiace na trhu od 5 do 10 rokov (22,2 %).

Nevyužili verejnú podporu predovšetkým predstavitelia mikropodnikov (28,0 %), firmy z odvetvia dopravy, informačných a komunikačných činností (34,3 %), so sídlom v Košickom kraji (34,2 %), živnostníci (36,8 %), firmy podnikajúce od 3 do 5 rokov (35,7 %).

Tab. č. 20: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou spolupráce s inými subjektmi pri realizácii inovačných aktivít

Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevyužil verejnú podporu	nevie
Celková vzorka	365 respondentov	21,4%	30,4%	17,8%	22,5%	7,9%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	20,5%	25,5%	18,0%	28,0%	8,1%
	10 až 49 zamestnancov	21,1%	34,2%	18,4%	21,9%	4,4%
	50 až 249 zamestnancov	23,3%	34,4%	16,7%	13,3%	12,2%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	37,5%	37,5%	12,5%	12,5%	0,0%
	priemysel	16,7%	25,0%	27,1%	25,0%	6,3%
	stavebníctvo	11,1%	25,9%	18,5%	25,9%	18,5%
	obchod	18,1%	38,6%	10,8%	22,9%	9,6%
	ubytovanie a stravovanie	33,3%	0,0%	16,7%	25,0%	25,0%
	doprava, informácie	17,1%	31,4%	11,4%	34,3%	5,7%
	obchodné služby	20,9%	30,4%	23,5%	18,3%	7,0%
	ostatné služby	41,4%	27,6%	10,3%	20,7%	0,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	15,6%	35,8%	14,7%	24,8%	9,2%
	Trnavský kraj	20,0%	16,7%	23,3%	30,0%	10,0%
	Trenčiansky kraj	18,2%	33,3%	21,2%	15,2%	12,1%
	Nitriansky kraj	33,3%	25,0%	25,0%	16,7%	0,0%
	Žilinský kraj	22,7%	31,8%	15,9%	27,3%	2,3%
	Banskobystrický kraj	25,6%	35,9%	15,4%	12,8%	10,3%
	Prešovský kraj	22,2%	33,3%	22,2%	13,9%	8,3%
	Košický kraj	23,7%	18,4%	13,2%	34,2%	10,5%
Právna forma firmy	Živnostník	24,6%	21,1%	14,0%	36,8%	3,5%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	17,0%	27,8%	21,1%	24,7%	9,4%
	Akciová spoločnosť	19,2%	42,3%	15,4%	7,7%	15,4%
	Iné	35,6%	44,1%	10,2%	6,8%	3,4%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Od 3 do 5 rokov	28,6%	14,3%	14,3%	35,7%	7,1%
	Od 5 do 10 rokov	9,5%	30,2%	22,2%	28,6%	9,5%
	10 a viac rokov	23,3%	32,6%	17,4%	19,0%	7,8%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	33,3%	20,0%	13,3%	30,0%	3,3%
	Expanzia – ďalší rast	15,6%	27,1%	21,9%	27,1%	8,3%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	22,8%	34,0%	15,8%	18,6%	8,8%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	15,0%	20,0%	25,0%	35,0%	5,0%
Pohlavie	muž	20,6%	25,3%	19,7%	27,0%	7,3%
	žena	22,7%	39,4%	14,4%	14,4%	9,1%
Vek	do 29 rokov	28,6%	28,6%	0,0%	28,6%	14,3%
	30 až 39 rokov	20,6%	26,2%	17,8%	28,0%	7,5%
	40 až 49 rokov	20,7%	30,6%	21,6%	15,3%	11,7%
	50 až 59 rokov	19,0%	39,0%	17,0%	20,0%	5,0%
	60 a viac	30,0%	20,0%	12,5%	32,5%	5,0%

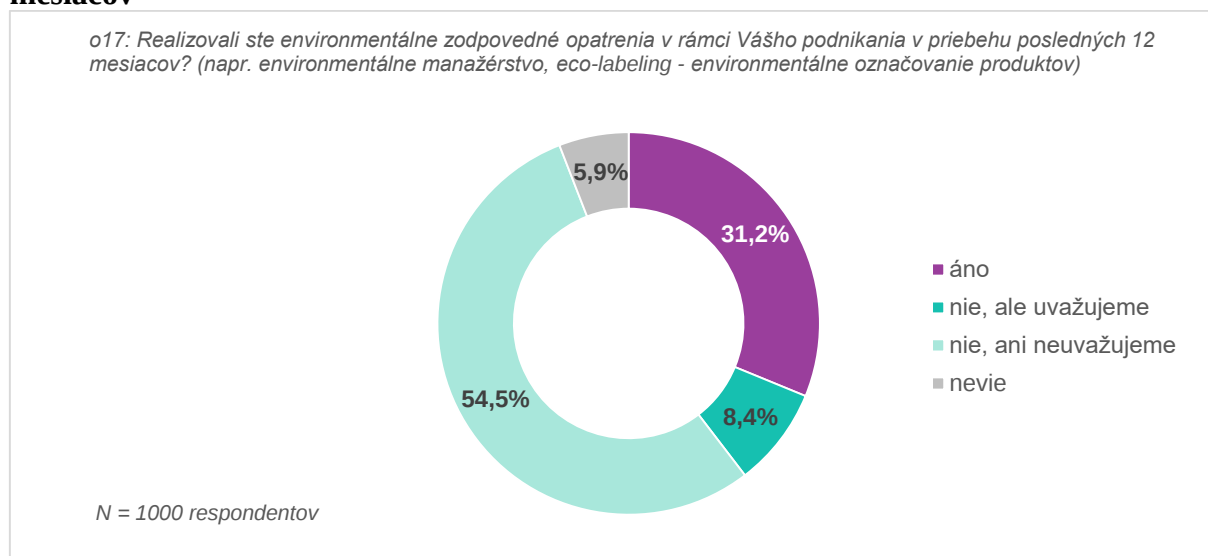
10 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE – PRINCÍP 9

10.1 Realizácia environmentálne zodpovedných opatrení v podnikaní

V súlade s globálnym problémom klimatickej zmeny sa aj pri podnikateľských aktivitách malých a stredných podnikov sústreďuje čoraz väčšia pozornosť na životné prostredie. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že **realizovanie environmentálne zodpovedných opatrení** v podnikaní (napr. environmentálne manažérstvo, eco-labeling a iné) mierne **zaostáva** za inovačnými aktivitami MSP na Slovensku. Počas predchádzajúcich 12 mesiacov realizovala environmentálne zodpovedné opatrenia vo svojom podnikaní takmer tretina (31,2 %) opýtaných MSP. V skúmanej vzorke sa nachádzalo len 8,4 % MSP, ktoré počas predchádzajúcich 12 mesiacov nerealizovali environmentálne zodpovedné opatrenia, ale uvažujú nad ich realizáciou v budúcnosti.

Skutočnosť, že zavádzanie environmentálne zodpovedných opatrení v podnikaní nie je pre slovenských malých a stredných podnikateľov prioritou, potvrdzuje aj **54,5 % oslovených MSP, ktoré v priebehu posledných 12 mesiacov nerealizovali žiadne environmentálne zodpovedné opatrenia, a ani o tom neuvažujú**. Ďalších 5,9 % respondentov nevedelo na otázku odpovedať.

Graf č. 20: **Environmentálne zodpovedné opatrenia v podnikaní počas posledných 12 mesiacov**

Zdroj: Slovak Business Agency

Realizáciu environmentálne zodpovedných opatrení v podnikaní v priebehu posledných 12 mesiacov deklarovali v prieskume najčastejšie predstavitelia stredných podnikov s počtom zamestnancov od 50 do 249 (46,0 %), firmy pôsobiace v odvetví dopravy, informačných a komunikačných činnostiach (38,4 %), v priemysle (38,3 %), akciové spoločnosti (43,4 %) a podnikateľské subjekty vo fáze expanzie (35,2 %).

Počas predchádzajúcich 12 mesiacov nerealizovali environmentálne zodpovedné opatrenia, ale uvažujú nad ich realizáciou v budúcnosti predovšetkým zástupcovia malých a stredných podnikov z odvetvia ostatných služieb (16,0 %), so sídlom v Prešovskom kraji (11,1 %), začínajúce podnikateľské subjekty pôsobiace na trhu menej ako 3 roky (17,4 %), vo fáze začiatočného rozvoja (18,4 %) a zástupcovia firiem vo veku do 29 rokov (22,2 %).

Počas predchádzajúcich 12 mesiacov nerealizovali environmentálne zodpovedné opatrenia, ani neuvažujú nad ich realizáciou v budúcnosti predovšetkým zástupcovia

mikropodnikov (63,6 %), firmy pôsobiace v odvetví ubytovania a stravovania (71,1 %), stavebníctva (63,9 %), so sídlom v Banskobystrickom kraji (60,2 %), živnostníci (65,2 %), vo fáze útlmu podnikateľskej aktivity (68,8 %) a respondenti vo veku 60 a viac rokov (64,1 %).

Tab. č. 21: Environmentálne zodpovedné opatrenia v podnikaní počas posledných 12 mesiacov

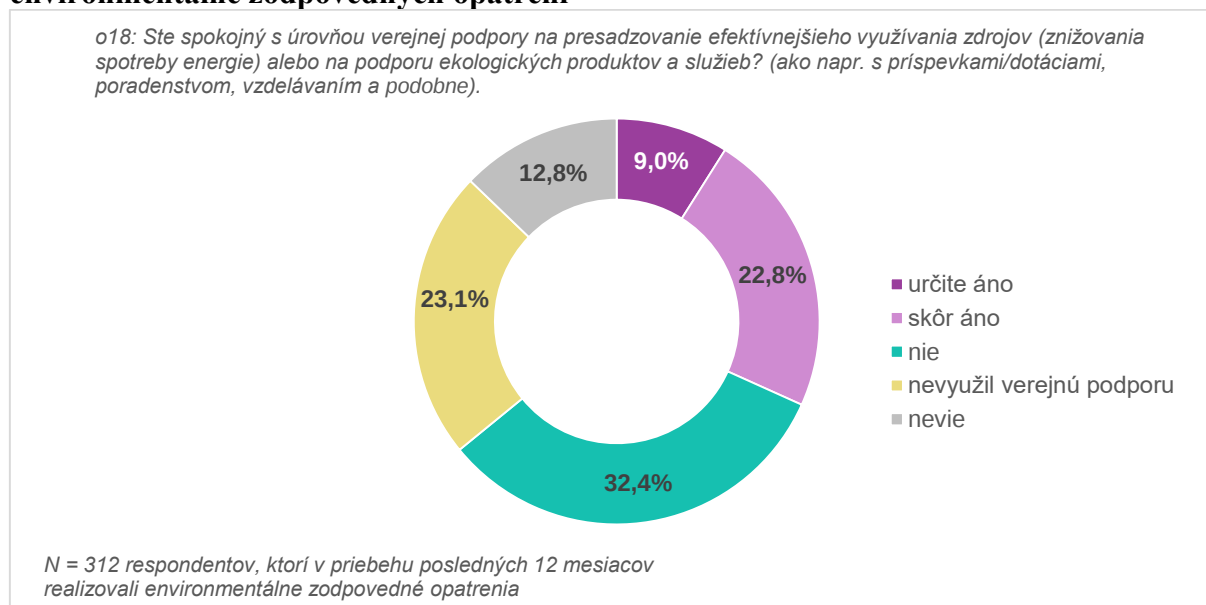
Riadkové %		áno, realizovali	nie, ale uvažujeme	nie, ani neuvažujeme	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	31,2%	8,4%	54,5%	5,9%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	24,5%	7,3%	63,6%	4,6%
	10 až 49 zamestnancov	33,0%	10,1%	50,4%	6,5%
	50 až 249 zamestnancov	46,0%	8,9%	36,6%	8,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	23,7%	10,5%	60,5%	5,3%
	priemysel	38,3%	7,5%	50,5%	3,7%
	stavebníctvo	25,2%	7,6%	63,9%	3,4%
	obchod	33,1%	7,6%	50,6%	8,8%
	ubytovanie a stravovanie	15,8%	5,3%	71,1%	7,9%
	doprava, informácie	38,4%	5,8%	53,5%	2,3%
	obchodné služby	29,4%	8,7%	55,2%	6,6%
	ostatné služby	34,7%	16,0%	45,3%	4,0%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	33,7%	8,9%	52,1%	5,3%
	Trnavský kraj	22,0%	9,9%	67,0%	1,1%
	Trenčiansky kraj	29,1%	8,1%	54,7%	8,1%
	Nitriansky kraj	33,3%	5,1%	55,6%	6,0%
	Žilinský kraj	33,1%	8,5%	50,8%	7,6%
	Banskobystrický kraj	28,0%	5,4%	60,2%	6,5%
	Prešovský kraj	29,6%	11,1%	50,0%	9,3%
	Košický kraj	34,3%	9,5%	52,4%	3,8%
Právna forma firmy	Živnostník	23,2%	5,6%	65,2%	6,0%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	31,4%	10,1%	53,2%	5,2%
	Akciová spoločnosť	43,4%	7,5%	39,6%	9,4%
	Iné	39,9%	7,0%	46,2%	7,0%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	26,1%	17,4%	52,2%	4,3%
	Od 3 do 5 rokov	29,0%	10,0%	58,0%	3,0%
	Od 5 do 10 rokov	27,2%	8,1%	60,7%	4,0%
	10 a viac rokov	32,7%	8,0%	52,6%	6,8%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	30,8%	7,7%	61,5%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	33,3%	18,4%	44,8%	3,4%
	Expanzia – ďalší rast	35,2%	10,1%	48,7%	6,0%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	31,4%	7,8%	55,0%	5,8%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	21,4%	0,9%	68,8%	8,9%
Pohlavie	muž	31,7%	9,4%	54,3%	4,6%
	žena	30,6%	7,1%	54,7%	7,6%
Vek	do 29 rokov	29,6%	22,2%	40,7%	7,4%
	30 až 39 rokov	29,3%	8,7%	54,4%	7,7%
	40 až 49 rokov	31,1%	9,8%	54,1%	4,9%
	50 až 59 rokov	33,8%	7,6%	52,9%	5,8%
	60 a viac	30,1%	1,9%	64,1%	3,9%

10.2 Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení

Zo skupiny oslovených malých a stredných podnikov, ktoré v predchádzajúcich 12 mesiacoch realizovali environmentálne zodpovedné opatrenia (312 respondentov), **využilo verejnú podporu sumárne 76,9 %**. V prípade neceljej tretiny (31,8 %) MSP bola úroveň verejnej podpory, zameranej na efektívnejšie využívanie zdrojov a podporu ekologických produktov a služieb, hodnotená pozitívne. S úrovňou podpory bolo určite spokojných 9,0 % oslovených MSP. Skôr spokojní zástupcovia MSP predstavovali viac ako pätinu (22,8 %) z respondentov, ktorí v priebehu posledných 12 mesiacov realizovali environmentálne zodpovedné opatrenia.

Naopak, približne tretina (32,4 %) malých a stredných podnikateľov vyjadrila nespokojnosť s úrovňou poskytnutej verejnej podpory. Verejnú podporu, na zavádzanie environmentálne zodpovedných opatrení vo svojom podnikaní, nevyužilo 23,1 % opýtaných. Ďalších 12,8 % zástupcov MSP nevedelo zaujať jednoznačné stanovisko.

Graf č. 21: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení

Zdroj: Slovak Business Agency

Celkovú spokojnosť (určite áno + skôr áno) s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení prezentovali v prieskume najčastejšie predstavitelia stredných podnikov s počtom zamestnancov 50 až 249 (37,6 %), podnikatelia z odvetvia ubytovania a stravovania (50,0 %), priemyslu (41,5 %), firmy so sídlom v Nitrianskom (35,9 %), a v Bratislavskom kraji (35,8 %), iné právne formy (52,6 %), podnikatelia vo fáze začatia podnikateľskej činnosti (50,0 %) a respondenti ženského pohlavia (42,1 %).

Vyššiu nespokojnosť s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení v porovnaní s celoslovenskou hodnotou (32,4 %) v prieskumu deklarovali predovšetkým zástupcovia mikropodnikov (35,2 %), malé a stredné podniky z odvetvia pôdohospodárstva (55,6 %), z obchodu (37,3 %), so sídlom v Banskobystrickom kraji (42,3 %), podnikatelia pôsobiaci na trhu menej ako 3 roky (50 %) a respondenti mužského pohlavia (39,1 %). **Verejnú podporu pri zavádzaní environmentálne zodpovedných**

opatrení nevyužili najmä malí a strední podnikatelia z odvetvia ubytovania stravovania (33,3 %), z priemyslu (29,3 %), so sídlom v Trnavskom kraji (30,0 %), živnostníci (31,0 %) a podnikatelia vo fáze útlmu (29,2 %).

Tab. č. 22: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zavádzaní environmentálne zodpovedných opatrení

Riadkové %		určite áno	skôr áno	nie	nevyužil verejnú podporu	nevie
Celková vzorka	312 respondentov	9,0%	22,8%	32,4%	23,1%	12,8%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	9,4%	17,2%	35,2%	25,8%	12,5%
	10 až 49 zamestnancov	7,7%	25,3%	30,8%	27,5%	8,8%
	50 až 249 zamestnancov	9,7%	28,0%	30,1%	15,1%	17,2%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	11,1%	22,2%	55,6%	0,0%	11,1%
	priemysel	12,2%	29,3%	24,4%	29,3%	4,9%
	stavebníctvo	10,0%	13,3%	33,3%	20,0%	23,3%
	obchod	3,6%	19,3%	37,3%	26,5%	13,3%
	ubytovanie a stravovanie	16,7%	33,3%	16,7%	33,3%	0,0%
	doprava, informácie	12,1%	18,2%	24,2%	27,3%	18,2%
	obchodné služby	10,7%	26,2%	33,3%	16,7%	13,1%
	ostatné služby	7,7%	26,9%	30,8%	26,9%	7,7%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	10,5%	25,3%	30,5%	20,0%	13,7%
	Trnavský kraj	5,0%	25,0%	25,0%	30,0%	15,0%
	Trenčiansky kraj	12,0%	20,0%	24,0%	28,0%	16,0%
	Nitriansky kraj	5,1%	30,8%	33,3%	20,5%	10,3%
	Žilinský kraj	15,4%	15,4%	38,5%	28,2%	2,6%
	Banskobystrický kraj	7,7%	19,2%	42,3%	23,1%	7,7%
	Prešovský kraj	3,1%	25,0%	34,4%	28,1%	9,4%
	Košický kraj	8,3%	16,7%	30,6%	16,7%	27,8%
Právna forma firmy	Živnostník	8,6%	15,5%	36,2%	31,0%	8,6%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	7,5%	19,5%	35,1%	24,7%	13,2%
	Akciová spoločnosť	0,0%	34,8%	26,1%	13,0%	26,1%
	Iné	17,5%	35,1%	22,8%	14,0%	10,5%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	16,7%	50,0%	0,0%	33,3%
	Od 3 do 5 rokov	17,2%	13,8%	34,5%	27,6%	6,9%
	Od 5 do 10 rokov	8,5%	12,8%	42,6%	27,7%	8,5%
	10 a viac rokov	8,3%	26,1%	29,6%	22,2%	13,9%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	10,3%	24,1%	37,9%	24,1%	3,4%
	Expanzia – ďalší rast	7,1%	15,7%	35,7%	27,1%	14,3%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	9,7%	24,9%	30,3%	21,1%	14,1%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	8,3%	20,8%	29,2%	29,2%	12,5%
Pohlavie	muž	6,7%	17,3%	39,1%	26,3%	10,6%
	žena	12,0%	30,1%	23,3%	18,8%	15,8%
Vek	do 29 rokov	0,0%	37,5%	25,0%	12,5%	25,0%
	30 až 39 rokov	10,7%	19,0%	32,1%	28,6%	9,5%
	40 až 49 rokov	11,6%	22,1%	35,8%	21,1%	9,5%
	50 až 59 rokov	6,4%	22,3%	29,8%	22,3%	19,1%
	60 a viac	6,5%	32,3%	32,3%	19,4%	9,7%

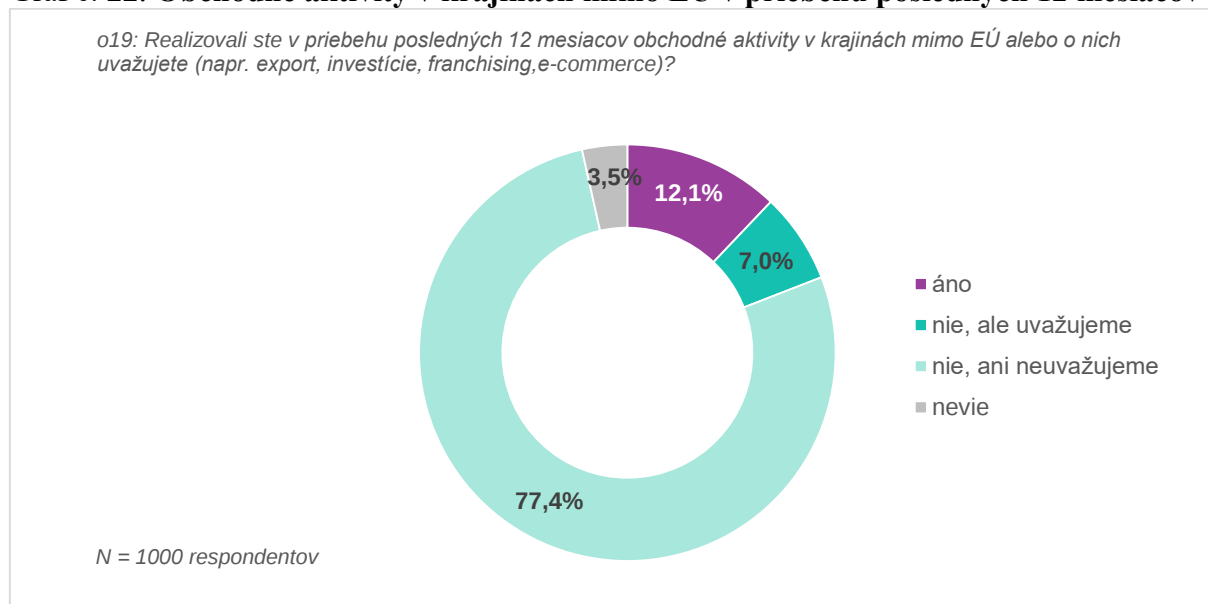
11 INTERNACIONALIZÁCIA – PRINCÍP 10

11.1 Realizácia obchodných aktivít MSP v krajinách mimo EÚ

V priebehu posledných 12 mesiacov realizovalo obchodné aktivity (napr. export, investície, franchising, e-commerce a pod.) v krajinách mimo EÚ len 12,1 % zo všetkých oslovených MSP. O realizácii obchodných aktivít mimo jednotný trh EÚ uvažuje ďalších 7,0 % malých a stredných podnikov zo Slovenska, ktoré tieto aktivity nevykonávali v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov.

Problémy MSP na Slovensku s internacionalizáciou svojho podnikania potvrdzujú aj výsledky prieskumu, ktoré hovoria, že **viac ako tri štvrtiny (77,4 %) MSP nere realizovalo počas posledných 12 mesiacov žiadne obchodné aktivity mimo jednotný trh EÚ, a ani o nich v blízkej budúcnosti neuvažujú.** Na realizáciu obchodných aktivít svojej firmy v krajinách mimo EÚ nevedelo odpovedať 3,5 % zástupcov MSP.

Graf č. 22: Obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov

Zdroj: Slovak Business Agency

V priebehu posledných 12 mesiacov realizovali obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ častejšie ako na celoslovenskej úrovni (12,5 %) predovšetkým stredné podniky (18,8 %), firmy z odvetvia dopravy, komunikačných a informačných činností (24,4 %), z priemyslu (21,5 %), spoločnosti s ručeným obmedzeným (17,3 %), podnikatelia pôsobiaci na trhu od 5 do 10 rokov (17,3 %), vo fáze expanzie (18,6 %) a zástupcovia firiem vo veku do 29 rokov (18,5 %). O realizácii obchodných aktivít mimo jednotný trh EÚ uvažujú najčastejšie podnikatelia z odvetvia priemyslu (11,2 %), dopravy, informačných a komunikačných činností (10,5 %), podnikatelia pôsobiaci na trhu od 3 do 5 rokov (10,0 %), vo fáze začiatočného rozvoja (11,5 %) a zástupcovia firiem vo vekovej kategórii do 29 rokov (11,1 %).

O realizácii obchodných aktivít mimo jednotný trh EÚ vôbec neuvažujú predovšetkým zástupcovia mikropodnikov (80,3 %), firmy z odvetvia ubytovania a stravovania (97,4 %), pôdohospodárstva (89,5 %), živnostníci (86,0 %), podnikatelia pôsobiaci na trhu menej ako 3 roky (95,7 %), či zástupcovia firiem vo veku 60 a viac rokov (83,5 %).

Tab. č. 23: Obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov

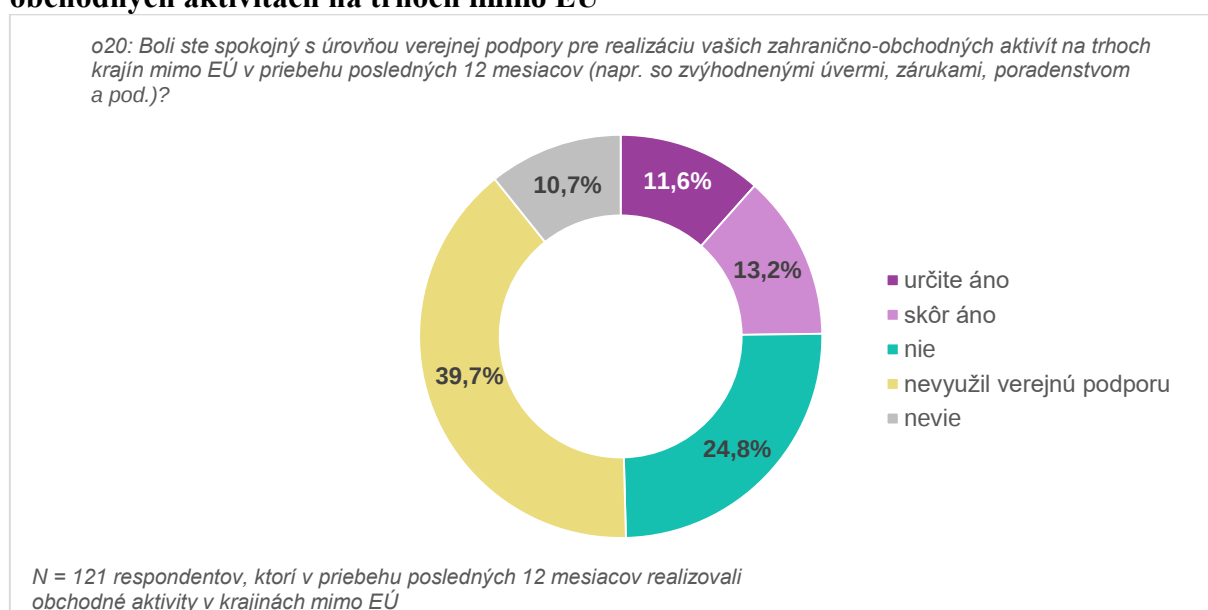
Riadkové %		áno	nie, ale uvažujeme	nie, ani neuvažujeme	nevie
Celková vzorka	1000 respondentov	12,1%	7,0%	77,4%	3,5%
Počet zamestnancov	0 až 9 zamestnancov	10,7%	7,3%	80,3%	1,7%
	10 až 49 zamestnancov	9,8%	5,8%	79,0%	5,4%
	50 až 249 zamestnancov	18,8%	7,9%	67,8%	5,4%
Odvetvie	pôdohospodárstvo	0,0%	7,9%	89,5%	2,6%
	priemysel	21,5%	11,2%	66,4%	0,9%
	stavebníctvo	5,9%	4,2%	86,6%	3,4%
	obchod	12,4%	7,6%	75,7%	4,4%
	ubytovanie a stravovanie	0,0%	0,0%	97,4%	2,6%
	doprava, informácie	24,4%	10,5%	64,0%	1,2%
	obchodné služby	12,9%	6,3%	76,6%	4,2%
	ostatné služby	2,7%	5,3%	86,7%	5,3%
Kraj sídla	Bratislavský kraj	15,2%	8,2%	71,6%	5,0%
	Trnavský kraj	15,4%	5,5%	78,0%	1,1%
	Trenčiansky kraj	15,1%	7,0%	75,6%	2,3%
	Nitriansky kraj	7,7%	5,1%	83,8%	3,4%
	Žilinský kraj	8,5%	6,8%	80,5%	4,2%
	Banskobystrický kraj	10,8%	6,5%	80,6%	2,2%
	Prešovský kraj	12,0%	8,3%	75,9%	3,7%
	Košický kraj	8,6%	6,7%	81,9%	2,9%
Právna forma firmy	Živnostník	6,0%	5,6%	86,0%	2,4%
	Spoločnosť s ručením obmedzeným	17,3%	8,3%	71,5%	2,9%
	Akciová spoločnosť	13,2%	9,4%	69,8%	7,5%
	Iné	2,1%	3,5%	88,1%	6,3%
Dĺžka podnikania	Menej ako 3 roky	0,0%	4,3%	95,7%	0,0%
	Od 3 do 5 rokov	9,0%	10,0%	80,0%	1,0%
	Od 5 do 10 rokov	17,3%	2,9%	75,7%	4,0%
	10 a viac rokov	11,6%	7,7%	76,8%	3,8%
Fáza životného cyklu	Začatie podnikateľskej činnosti	7,7%	0,0%	92,3%	0,0%
	Začiatkový rozvoj – prvotný rast	10,3%	11,5%	78,2%	0,0%
	Expanzia – ďalší rast	18,6%	9,5%	70,9%	1,0%
	Fáza zrelosti – stabilná výkonnosť	11,2%	6,1%	78,1%	4,6%
	Fáza útlmu podnikateľskej aktivity	7,1%	4,5%	83,0%	5,4%
Pohlavie	muž	14,0%	8,0%	76,1%	1,9%
	žena	9,7%	5,7%	79,1%	5,5%
Vek	do 29 rokov	18,5%	11,1%	63,0%	7,4%
	30 až 39 rokov	16,0%	7,3%	72,8%	3,8%
	40 až 49 rokov	12,5%	7,2%	76,4%	3,9%
	50 až 59 rokov	9,0%	6,1%	82,4%	2,5%
	60 a viac	6,8%	6,8%	83,5%	2,9%

11.2 Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory zahranično-obchodných aktivít mimo EÚ

V rámci skupiny malých a stredných podnikov, ktoré počas posledných 12 mesiacov realizovali obchodné aktivity mimo vnútorný trh EÚ (121 respondentov), **využilo verejnú podporu 60,3 % MSP. Podiel spokojných a nespokojných MSP s úrovňou verejnej podpory pri realizácii zahranično-obchodných aktivít bol rovnaký (24,8 %).** S úrovňou verejnej podpory bolo určite spokojných 11,6 % opýtaných MSP a skôr spokojných 13,2 % respondentov.

Z tých MSP, ktoré v predchádzajúcich 12 mesiacoch realizovali zahranično-obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ, verejnú podporu nevyužila viac ako tretina (39,7 %). K úrovni verejnej podpory sa nevedelo vyjadriť 10,7 % respondentov.

Graf č. 23: Hodnotenie spokojnosti s úrovňou verejnej podpory pri zahranično-obchodných aktivitách na trhoch mimo EÚ

Zdroj: Slovak Business Agency

METODIKA PRIESKUMU

Zber informácií od respondentov sa realizoval prostredníctvom telefonického prieskumu za použitia metódy CATI. Uvedenú metódu možno charakterizovať ako kvantitatívnu metódu zberu údajov, kedy profesionálni operátori telefonicky kontaktujú vybranú skupinu respondentov. Rozhovor sa následne riadi pripravenou štruktúrou otázok a odpovedí formou dotazníka. Prieskum zameraný na monitorovanie uplatňovania princípov SBAfE sa uskutočnili v dňoch od 22. augusta do 28. septembra 2018. Zber údajov zabezpečovali pracovníci spoločnosti Crystal Call, a.s. na základe dotazníka, ktorý spracovala Slovak Business Agency. Dotazník pozostával z celkového počtu 25 uzavretých otázok.

Výberová reprezentatívna vzorka o veľkosti 1000 respondentov bola vytvorená stratifikovaným náhodným výberom zo základného súboru malých a stredných podnikov, ktorí v roku 2018 vykonávali podnikateľskú činnosť na území Slovenskej republiky. Respondenti prieskumu boli predstavitelia podnikateľských subjektov s rozhodovacou právomocou, teda majitelia firiem, generálni riaditelia, výkonní riaditelia alebo kompetentní pracovníci poverení odpovedať na otázky zodpovednou osobou vo firme s rozhodovacou právomocou. Ako **stratifikačné kritériá** boli použité štyri znaky:

- Rozdelenie podnikateľských subjektov **podľa právnej formy**, pričom fyzické osoby – podnikatelia boli v početnosti reprezentované 250 respondentmi a MSP – právnické osoby (podniky) boli v prieskume zastúpené 750 respondentmi.
- Rozdelenie MSP – právnických osôb (750) **podľa počtu zamestnancov** v nasledovnej štruktúre: 300 mikropodnikov (podniky s 0 až 9 zamestnancami), 250 malých podnikov (podniky s 10 až 49 zamestnancami) a 200 stredných podnikov (podniky s 50 až 249 zamestnancami).
- Rozdelenie podnikateľských subjektov podľa ich sídla **z hľadiska regionálneho členenia na úrovni NUTS 3** na: Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj.
- Rozdelenie podnikateľských subjektov **podľa hlavného druhu ekonomickej činnosti zapísanej do Obchodného registra na základe klasifikácie SK NACE**, pričom kategorizácia hlavných ekonomických činností bola stanovaná nasledovne: pôdohospodárstvo (sekcia A); priemysel (sekcia B, C, D, E); stavebníctvo (sekcia F); obchod (sekcia G); ubytovanie a stravovanie (sekcia I); doprava, informačné a komunikačné činnosti (sekcia H, J); obchodné služby (sekcia K, L, M, N) a ostatné služby (sekcia O, P, Q, R, S).

Za účelom spracovania a vyhodnotenia jednotlivých odpovedí malých a stredných podnikateľov bol použitý štatisticko-analytický program IBM SPSS Statistics.

ZHRNUTIE VÝSLEDKOV

- Podmienky pre rozvoj podnikania na Slovensku v období posledných 12 mesiacov hodnotili zástupcovia malých a stredných podnikateľov skôr kriticky. Pozitívne zmeny pri vytváraní podmienok pre zabezpečenie ďalšieho rozvoja podnikania vnímala približne štvrtina (24,8 %) malých a stredných podnikateľov zapojených do prieskumu. Ďalšie dve tretiny (66,0 %) malých a stredných podnikateľov hodnotilo vytvorené podmienky pre podnikanie negatívne.
- Z externých podmienok mali na rozvoj podnikania najpriaznivejší vplyv rastúci dopyt po produktoch a službách na Slovensku a jednotnom trhu EÚ (45,6 %) a pozitívny makroekonomický vývoj (30,0 %). Menej priaznivý vplyv na rozvoj podnikania MSP mala vzdelanostná úroveň a dostupnosťou pracovnej sily, všeobecná politická situácia a existujúca podpora z verejných zdrojov.
- Zmeny, ktoré sa udiali v oblasti zjednodušenia podmienok pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu (za uplynulých 12 mesiacov) vníma pozitívne len 7,4 % zástupcov MSP. Naopak, až 39,6 % MSP si nemyslí, že sa v tejto oblasti realizovali významnejšie zmeny, ktoré by prispeli k zlepšeniu podmienok. Viac ako polovica respondentov nevedela zaujať jasné stanovisko, keďže až 67,6 % zo všetkých oslovených MSP doposiaľ nemali žiadnu skúsenosť s bankrotom. Tí zástupcovia MSP, ktorí už mali skúsenosť s bankrotom, označujú za najväčšie prekážky opätovného začatia podnikania hlavne legislatívnu náročnosť a náklady spojené s novým rozbehom podnikania.
- Pozitívny postoj oslovených MSP sa odráža na hodnotení prístupu subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom MSP. Spokojnosť s prístupom verejnej správy za posledných 12 mesiacov vyjadrilo celkovo 44,6 % respondentov. Ďalších 37,5 % MSP nebolo spokojných s prístupom subjektov verejnej správy k ich potrebám.
- Na Slovensku sa aj naďalej nedarí dostatočne znižovať administratívnu záťaž, ktorá súvisí s podnikaním. Hodnotenie zástupcov MSP vyznieva pomerne negatívne, pričom len 5,5 % oslovených sa vyjadrilo, že v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov došlo k zníženiu administratívnej záťaže pre podnikateľov. Naopak, nárast administratívnej záťaže zaznamenala väčšina (59,0 %) respondentov.
- Z postojov oslovených MSP vyplýva pozitívny posun v oblasti fungovania verejnej správy vo vzťahu k malým a stredným podnikateľom. V súlade s pokračujúcim procesom informatizácie verejnej správy došlo za posledných 12 mesiacov k zlepšeniu elektronických služieb. Podľa 38,1 % respondentov sa zlepšenie prioritne týka on-line prístupu do verejných registrov a 33,3 % zástupcov MSP zaznamenalo progres v elektronickej komunikácii, ktorá je čoraz rýchlejšia a spoľahlivejšia. Žiadne zlepšenie nezaznamenala tretina (33,0 %) zástupcov MSP.
- V procese verejného obstarávania pociťuje určité znevýhodnenie oproti veľkým spoločnostiam až osem z desiatich oslovených MSP. Najčastejší problém majú MSP so zložitou administratívnymi postupov spojených s procesom verejného obstarávania (46 %). Necelá pätina (17,9 %) MSP nepociťuje žiadne znevýhodnenie voči veľkým spoločnostiam.

- Prístup MSP k finančným zdrojom z podporných programov hodnotila necelá tretina respondentov (28,3 %) ako veľmi dobrý, resp. dostatočný. Oslovené MSP však najčastejšie hodnotili možnosti na získanie finančnej podpory ako nedostatočné (43 %).
- Približne rovnaký podiel respondentov (28,0 %) uviedlo, že sa v priebehu posledných 12 mesiacov prístup MSP k externým zdrojom financovania zlepšil. Opačný názor, čiže zhoršenie prístupu k externým zdrojom financovania, prezentovala viac ako polovica (50,9 %) zástupcov MSP.
- Finančnú situáciu malých a stredných podnikov na Slovensku ovplyvňujú rôzne faktory. Zástupcovia oslovených MSP sa najčastejšie zhodli, že finančnú situáciu ich podnikov najviac ovplyvnili interné zdroje financovania (30,0 %), sezónnosť (22,8 %) a konkurencia (19,9 %).
- Za obdobie predchádzajúcich 12 mesiacov realizovalo svoje obchodné aktivity v krajinách Európskej únie 27,0 % MSP zapojených do prieskumu. Nízku aktivitu MSP v zahranično-obchodných aktivitách potvrdzuje aj 61,4 % z oslovených MSP, ktoré obchodné aktivity v krajinách EÚ nerealizovali a ani o tom v budúcnosti neuvažujú.
- Z tých malých a stredných podnikov, ktoré realizovali svoje obchodné aktivity na jednotnom trhu EÚ, využilo verejnú podporu sumárne 61,9 %. Spokojnosť s úrovňou verejnej podpory pre rozvoj zahranično-obchodných aktivít v rámci vnútorného trhu EÚ vyjadrila v prieskume necelá tretina (27,4 %) oslovených MSP.
- Dôležitým elementom pri rozvoji podnikov je aj zavádzanie inovácií. Podľa výsledkov prieskumu „Community Innovation Survey“ inovačná aktivita MSP na Slovensku dlhodobo zaostáva za väčšinou členských krajín EÚ. Túto skutočnosť potvrdzujú aj výsledky aktuálneho prieskumu, z ktorých vyplýva, že v predchádzajúcich 12 mesiacoch realizovala inovačné aktivity viac ako tretina (36,5 %) oslovených MSP. Isté znepokojenie však vyvoláva takmer polovica (48,4 %) malých a stredných podnikov, ktoré za posledných 12 mesiacov nerealizovali žiadne inovačné aktivity a ani o tom neuvažujú, čo môže mať významný dopad na konkurencieschopnosť a ďalší rozvoj tejto skupiny podnikateľských subjektov.
- Podobne ako v prípade inovácií, MSP na Slovensku zaostávajú aj v oblasti zavádzania environmentálne zodpovedných opatrení do svojho podnikania. Počas predchádzajúcich 12 mesiacov realizovala environmentálne zodpovedné opatrenia vo svojom podnikaní len necelá tretina (31,2 %) opýtaných MSP. Skutočnosť, že zavádzanie environmentálne zodpovedných opatrení v podnikaní nie je pre slovenských malých a stredných podnikateľov prioritou, potvrdzuje aj 54,5 % oslovených MSP, ktoré v priebehu posledných 12 mesiacov nerealizovali žiadne environmentálne zodpovedné opatrenia, a ani o tom neuvažujú.
- Z výsledkov prieskumu zároveň vyplýva ďalšie negatívne zistenie, ktoré súvisí s nízkou obchodnou aktivitou MSP zo Slovenska na trhoch mimo EÚ. V priebehu posledných 12 mesiacov realizovalo obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ len 12,1 % zo všetkých oslovených MSP. Problémy MSP na Slovensku s internacionalizáciou svojho podnikania potvrdzujú viac ako tri štvrtiny (77,4 %) zástupcov MSP, ktoré nerealizovali počas posledných 12 mesiacov žiadne obchodné aktivity mimo jednotný trh EÚ, a ani o nich v blízkej budúcnosti neuvažujú. V rámci skupiny MSP, ktoré realizovali obchodné aktivity mimo trh EÚ, využilo verejnú podporu 60,3 % MSP. Podiel spokojných a nespokojných MSP bol s úrovňou verejnej podpory pri realizácii zahranično-obchodných aktivít rovnaký.

DOTAZNÍK

Princíp č. 1 Podpora podnikania

1. Boli podľa Vás v priebehu posledných 12 mesiacov vytvorené na Slovensku vhodné podmienky, ktoré pozitívne vplyvajú na rozvoj Vášho podnikania?

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevie (nečítaná možnosť)

2. Aké externé podmienky najviac vplyvali priaznivo na rozvoj Vášho podnikania? (Môžete vybrať aj viacero odpovedí)

1. politická situácia
2. makroekonomický vývoj
3. kúpyschopný dopyt po Vašich produktoch a službách v SR a na jednotnom trhu
4. vzdelanostná úroveň a dostupnosť pracovnej sily
5. existujúca podpora z verejných zdrojov
6. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 2 Druhá šanca

3. Zlepšili sa podľa Vás v priebehu posledných 12 mesiacov podmienky pre podnikateľov pri znovu začatí podnikania po vyhlásení bankrotu?

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevie (nečítaná možnosť)

4. Aké prekážky podľa Vás najviac zaťažovali podnikateľov pri opätovnom začatí podnikania po vyhlásení bankrotu? (Môžete vybrať aj viacero odpovedí)

1. časová náročnosť s opätovným rozbehom podnikania
2. legislatívna náročnosť
3. náklady súvisiace s opätovným rozbehom podnikania
4. žiadne
5. nemá skúsenosť s bankrotom
6. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č.3 Najskôr myslieť v malom

5. Boli ste spokojný s prístupom subjektov verejnej správy k potrebám a záujmom malých a stredných podnikateľov v priebehu posledných 12 mesiacov?

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevie (nečítaná možnosť)

6. Ako sa podľa Vás zmenila administratívna záťaž v rámci Vášho podnikania v priebehu posledných 12 mesiacov?

1. došlo k výraznému zvýšeniu
2. došlo k miernemu zvýšeniu
3. došlo k zníženiu
4. nenastala žiadna zmena
5. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 4 Ústretová verejná správa**7. V akej oblasti došlo podľa Vás za posledných 12 mesiacov k zlepšeniu fungovania verejnej správy? (Môžete vybrať aj viacero odpovedí)**

1. spoľahlivá a rýchla elektronická komunikácia
2. on-line prístup do verejných registrov (napr. obchodný register)
3. skrátenie lehôt pre vybavovanie žiadostí
4. rýchle a efektívne riešenie súdnych sporov
5. v žiadnej
6. nevie (nečítaná možnosť)

8. Ako by ste zhodnotili úroveň elektronickej komunikácie s orgánmi verejnej a štátnej správy?

1. veľmi dobrá
2. dostatočná
3. nedostatočná
4. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 5 Štátna pomoc a verejné obstarávanie**9. V akej oblasti verejného obstarávania pocítujete znevýhodnené postavenie oproti veľkým spoločnostiam? (Uveďte len jednu odpoveď)**

1. nedostatočný prehľad, kde hľadať informácie o existujúcich príležitostiach
2. zložitosť administratívnych postupov spojených s procesom verejného obstarávania
3. žiadne
4. iné, uveďte.....
5. nevie (nečítaná možnosť)

10. Ako hodnotíte možnosti malých a stredných podnikateľov získať finančné zdroje z podporných programov pre svoje podnikanie v priebehu posledných 12 mesiacov? Hodnotíte tieto možnosti ako:

1. veľmi dobré
2. dostatočné
3. nedostatočné
4. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 6 Prístup k financovaniu

11. Zlepšil sa prístup Vašej spoločnosti k externým zdrojom financovania v priebehu posledných 12 mesiacov?

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevie (nečítaná možnosť)

12. Čo najviac ovplyvnilo finančnú situáciu vo Vašom podnikaní v posledných 12 mesiacov? (Môžete vybrať aj viacero odpovedí)

1. interné zdroje financovania
2. externé zdroje financovania
3. konkurencia
4. sezónnosť
5. zmeny na EÚ/svetových trhoch
6. podpora z verejných zdrojov
7. iné, uveďte....
8. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 7 Jednotný trh

13. Realizovali ste v priebehu posledných 12 mesiacov obchodné aktivity v krajinách EÚ alebo o nich uvažujete, (napr. export, investície, franchising, e-commerce)?

1. áno, realizovali
2. nerealizovali, ale uvažujete o vstupe na zahraničné trhy v budúcnosti
3. nerealizovali, ani neuvažujete o realizácii v budúcnosti
4. nevie (nečítaná možnosť)

14. Boli ste spokojný s úrovňou verejnej podpory pre podporu vašich zahranično-obchodných aktivít v rámci jednotného trhu EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov (napr. so zvýhodnenými úvermi, zárukami, poradenstvom a pod.) ? (odpovedajú respondenti, ktorí v otázke č. 13 uviedli odpoveď č. 1)

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevyužil verejnú podporu
5. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 8 Zručnosti a inovácie

15. Realizovali ste inovačné aktivity v rámci Vášho podnikania v priebehu posledných 12 mesiacov?

1. áno, realizovali
2. nerealizovali, ale uvažujete o realizácii v budúcnosti
3. nerealizovali, ani neuvažujete o realizácii v budúcnosti
4. nevie (nečítaná možnosť)

16. Boli ste spokojný s úrovňou spolupráce s inými subjektmi (ústredné orgány štátnej správy, výskumné inštitúcie, univerzity) pri realizácii vašich inovačných aktivít v priebehu posledných 12 mesiacov? (odpovedajú respondenti, ktorí v otázke č. 15 uviedli odpoveď č. 1)

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevyužil verejnú podporu
5. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 9 Životné prostredie

17. Realizovali ste environmentálne zodpovedné opatrenia v rámci Vášho podnikania v priebehu posledných 12 mesiacov? (napr. environmentálne manažérstvo, eco-labeling - environmentálne označovanie produktov)

1. áno, realizovali
2. nerealizovali, ale uvažujete o realizácii v budúcnosti
3. nerealizovali, ani neuvažujete o realizácii v budúcnosti
4. nevie (nečítaná možnosť)

18. Ste spokojný s úrovňou verejnej podpory na presadzovanie efektívnejšieho využívania zdrojov (znižovania spotreby energie) alebo na podporu ekologických produktov a služieb? (ako napr. s príspevkami/dotáciami, poradenstvom, vzdelávaním a pod.)? (odpovedajú respondenti, ktorí v otázke č. 17 uviedli odpoveď č. 1)

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevyužil verejnú podporu
5. nevie (nečítaná možnosť)

Princíp č. 10 Internacionalizácia

19. Realizovali ste v priebehu posledných 12 mesiacov obchodné aktivity v krajinách mimo EÚ alebo o nich uvažujete (napr. export, investície, franchising, e-commerce)?

1. áno, realizovali
2. nerealizovali, ale uvažujete o vstupe na trhy krajín mimo EÚ v budúcnosti
3. nerealizovali, ani neuvažujete o realizácii v budúcnosti
4. nevie (nečítaná možnosť)

20. Boli ste spokojný s úrovňou verejnej podpory pre realizáciu vašich zahranično-obchodných aktivít na trhoch krajín mimo EÚ v priebehu posledných 12 mesiacov (napr. so zvýhodnenými úvermi, zárukami, poradenstvom a pod.?) (odpovedajú respondenti, ktorí v otázke č. 19 uviedli odpoveď č. 1)

1. určite áno
2. skôr áno
3. nie
4. nevyužil verejnú podporu
5. nevie (nečítaná možnosť)

Triediace otázky:**21. Aká je právna forma vašej firmy?**

1. živnostník
2. spoločnosť s ručením obmedzeným
3. akciová spoločnosť
4. iná forma (družstvo, komanditná spoločnosť, verejno-obchodná spoločnosť, jednoduchá spoločnosť na akcie)

22. Koľko zamestnancov má Vaša firma?

1. Žiadnych
2. 1 až 3 zamestnancov
3. 4 až 5 zamestnancov
4. 6 až 9 zamestnancov
5. 10 až 19 zamestnancov
6. 20 až 49 zamestnancov
7. 50 až 249 zamestnancov

23. Ktorá z nasledovných činností je vo vašom podnikaní hlavná (podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE)?

1. Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov
2. Ťažba a dobývanie
3. Priemyselná výroba
4. Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu
5. Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov
6. Stavebníctvo
7. Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov
8. Doprava a skladovanie
9. Ubytovacie a stravovacie služby
10. Informácie a komunikácia
11. Finančné a poisťovacie činnosti
12. Činnosti v oblasti nehnuteľností
13. Odborné, vedecké a technické činnosti
14. Administratívne a podporné služby
15. Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie
16. Vzdelávanie
17. Zdravotníctvo a sociálna pomoc
18. Umenie, zábava a rekreácia
19. Ostatné činnosti

24. Uveďte prosím okres, v ktorom sídli vaša firma.

.....

25. Ako dlho podnikáte?

1. menej ako 3 roky
2. od 3 do 5 rokov
3. od 5 do 10 rokov
4. 10 a viac rokov